

ADVOKATEN

RETSSIKKERHED · UAFHÆNGIGHED · INTEGRITET 01 2024

VIRKSOMHEDSADVOKATER I VEKST
Hver tredje advokat arbejder inhouse i en virksomhed. Mød tre, der deler deres erfaringer med kun at have én klient.

ADVOKATDAGBOG
Tag med advokat Jonas Christoffersen på arbejde i en uge, der bød på ishockey, en tung retssag og en tur til Strasbourg.

DET VAR RIGTIGT AT ANKE

Forsvarer Luise Høj fortæller om processen i Field's-sagen, som lærte hende, hvordan man kan styrke samarbejdet i retsvæsenet, og hvorfor det var vigtigt at anke sagen for hendes klient.

ADVOKATEN 01 2024

Jeg bliver holdt til ilden, da jeg hele tiden skal optimere mig selv og min arbejdsindsats, og det kan jeg rigtig godt lide. Jeg er med i maskinrummet, og jeg føler, at der er stor tillid til mig.

Side 30

5 LEDER

6+8 KORT NYT

10 TEMA KUNSTIG INTELLIGENS

En række advokater fortæller, hvordan det går med brugen af kunstig intelligens på deres advokatkontor.

Læs også om den nye EU-forordning og de advokatetiske faldgruber.

22 ADVOKATDAGBOG

“En time før, PD Stras-komiteén har møde med domstolen, stiller jeg mig i kø for at komme igennem security til menneskerettighedsdomstolen.”

Følg advokat Jonas Christoffersen i en travl uge.

28 VIRKSOMHEDSADVOKATER

Tre advokater fortæller om deres arbejde i meget forskellige virksomheder. Her er de helt tæt på klienten, som er deres eneste.

36 ADVOKATER SET UDEFRA

Juraprofessor Ditlev Tamm deler et par røfler ud til advokater.

40 MIN SAG EN TRAGEDIE FOR ALLE PARTER

Som forsvarer i Field's-sagen besluttede Luise Høj tidligt, at det ikke ville gavne hendes klient, at hun talte med pressen.

48 NY SERIE CHRISTIANSBORG-INTERVIEW

Formand for Folketingets Retsudvalg, Steffen Larsen, (LA) om, hvor han vil forbedre retssikkerheden i år.

50 TILSYN HVIDVASK RISIKOVURDERING EFTER HVIDVASKLOVENS § 7.

Advokater, der ønsker at påtage sig sager omfattet af hvidvaskloven, skal vurdere deres virksomheds iboende risiko for at blive misbrugt til hvidvask og terrorfinansiering.

52 TILSTÅELSESRABAT – ET GODT MIDDEL TIL BEDRE PROCESØKONOMI?

Af Jørn Vestergaard, professor emeritus i strafferet, Københavns Universitet.

54 ADVOKATNÆVNET

Ny praksissamling er klar til brug. Udvalgte afgørelser er nu tilgængelige i en ny og mere brugbar vidensdatabase.

58 BØGER

Kort og godt om ny faglitteratur.

“Jeg vil gerne amputere det der med, at man går til sagen på en bestemt måde, fordi den er af en bestemt karakter. Jeg møder min klient, som jeg møder alle andre, og går til sagen som alle andre.”

Side 40

Nyt produkt på vej til advokatbranchen - Mindre IT-drift og mere automatisering af dit sagsarbejde

Unik Advosys bliver til JustiCase.

Vi ønsker fortsat at være din foretrukne, digitale partner. Ny teknologi giver nye muligheder, og dem skal vi udnytte. Derfor udvikler vi nu et nyt Software as a Service-produkt, JustiCase, til advokatbranchen.

JustiCase bliver dit nye værktøj til sagshåndtering og er din nøgle til at effektivisere og automatisere dine arbejdsprocesser.

Det er også med JustiCase, at du bliver klar til den nye bogføringslov.

JustiCase kommer med en række fordele til din digitale hverdag:

- Tæt integration til Microsoft 365 så du problemfrit kan samarbejde med dine kolleger og strømline dine arbejdsgange.
- Udvidet dokumenthåndtering - tilgå alle sagsdata og dokumenter, uanset hvor du er.
- Arbejd hvor som helst og når som helst. JustiCase kræver kun en internetforbindelse.

Og meget mere...

Testamente

til fordel for
Dansk Kræftforskningsfond
skaber resultater

Fonden er fritaget for at betale boafgift, og alle beløb går ubeskåret til kræftforskning. Midlerne bliver uddelt af internationalt anerkendte kræftforskere, der ligesom bestyrelsen arbejder ulønnet for fonden.

Dansk Kræftforskningsfond har indgået samarbejde med www.legaldesk.dk, som vil lave dit testament helt gratis, hvis du vælger at støtte os gennem din arv.

DANSK KRÆFTFORSKNINGSFOND

Dansk Kræftforskningsfond
c/o Plesner, Amerika Plads 37,
2100 København Ø
Tlf. 33 12 11 33 | Giro 655 00 29
Danske Bank, reg. 3946, konto 394 63 63 618
www.dansk-kræftforsknings-fond.dk

4

Vi har 15 års erfaring med at optimere
advokatbranchens
IT-programmer

Beskyt jer mod cyberkriminalitet med
en IT-sikkerhedsløsning fra TD-K A/S

Advokatsamfundet arbejder på politisk neutralt grundlag for borgernes retssikkerhed og for et velfungerende retssamfund. Vi fører tilsyn med alle landets advokater og sikrer derigennem advokaternes uafhængighed og integritet.

Advokatrådet er Advokatsamfundets bestyrelse og består af 15 advokater fra hele landet.

Advokatnævnet er en klageinstans, som er uafhængig af Advokatsamfundet, og som behandler klager over advokaters adfærd og salær.

ADVOKATEN 103. årgang udgives 4 gange årligt af Advokatrådet og er direkte kommunikationsorgan for cirka 8.400 advokater og advokatfuldmægtige. Magasinet tilgår endvidere Folketingets retsudvalg, domstolene, anklagemyndigheden og centraladministrationen.

REDAKTION

Ansvarshavende redaktør, presse- og kommunikationschef
Rasmus Holm Thomsen · rht@advokatsamfundet.dk
Redaktør **Isabel Fluxá Rosado** · ifr@advokatsamfundet.dk
Journalist **Nya Vecht** · nve@advokatsamfundet.dk &
Camilla Bergsagel Nielsen · cbn@advokatsamfundet.dk

ABONNEMENT (Priser er inkl. moms og forsendelse)

Indland 575 kr.
Studerende 375 kr.
Udlandsabonnement 600 kr.
Studerende i udlandet 400 kr.
Opsigelse kan ske med tre måneders varsel ved udgangen af en måned.

ANNONCER

Vendemus ApS

Vendemus.dk · 72 22 70 80 · kontakt@vendemus.dk

Layout Bilgrav Design Aps

Bilgrav.com · 40 30 00 75 · jan@bilgrav.com

Tryk **Jørn Thomsen / Elbo A/S**

Jto.dk · 76 37 60 00 · jto@jto.dk

Forsidefoto **Jeppé Carlsen**

Signerede artikler udtrykker ikke nødvendigvis redaktionens synspunkter. Redaktionen hæfter ikke for artikelmanuskripter, der er tilsendt uopfordret. Hvis redaktionen skulle have krænkede ophavsrettigheder, er dette sket ufrivilligt og utilsigtet. Retmæssige krav i denne forbindelse vil blive honoreret, som havde vi indhentet tilladelsen i forvejen.

Tilmeldt dansk oplagskontrol.

Medlem af Danske Medier.

Issn 0107-5616 issn 1901-4546 (online)

Magasinet er trykt med vegetabiliske farver på miljøgodkendt papir.

Alle advokater modtager link til onlineudgave af magasinet i nyhedsbrevet. Afmeld printudgaven af Advokaten på postkasse@advokatsamfundet.dk.

**ADVOKAT
SAMFUNDET**

Tænk før du prompter

Af Martin Lavesen, formand for Advokatrådet

Kunstig intelligens er ikke længere et science fiction-begreb, der kommer til at ændre verden engang ude i fremtiden. Den er en del af den digitale virkelighed, som vi alle er i – her og nu.

Det store folkelige gennembrud kom sidste år med udbredelsen af ChatGPT. Nu promptes der på livet løs – som det hedder, når man beder ChatGPT og de andre generative modeller komme med forskellige former for svar – og vi har overalt i verden gang i en intens udvikling af ny teknologi baseret på kunstig intelligens.

Fremkomsten af AI har skabt kraftige følelsesmæssige reaktioner. Der er dele af befolkningen, som er yderst begejstrede og tror, at AI bliver svaret på det meste. Omvendt findes der også dem, der er bekymrede og skeptiske over for AI, og ligefrem enkelte, der udråber AI til menneskehedens undergang. Det rette svar er næppe stor frygt eller stor begejstring, men derimod brug af omtanke og fornuft, når vi skal forholde os til den nye teknologi. Vi skal tænke grundigt over, hvad vi egentlig kan og vil med teknologien.

Det gælder ikke mindst advokater, der handler på vegne af klienter.

Alle har vel efterhånden hørt, at AI-modeller både kan levere forkerte svar og kaste sig ud i (formålsløse) ”diskussioner”. Hertil kommer, at modellerne skal fodres med oplysninger for at kunne levere svar. I den proces skal vi – særligt som advokater – tjekke facts efter og passe godt på, hvilke oplysninger som vi prompter videre.

Der er ikke faldet domme eller kendelser, som leverer egentlige advokatetiske rammer for brugen af AI, og der er generelt kun sparsom lovgivning på området. EU har netop vedtaget en AI-forordning, der træder i kraft i år, men som reelt først får fuld effekt fra 2026 med en risikobaseret tilgang til AI-modeller. Selv om forordningen skaber et rammeverk, mangler vi fortsat svar på mange vigtige detaljer, hvor det politiske forarbejde og selve forordningen ikke er præcis på, hvad man må og ikke må.

Derfor må advokater i mødet med AI agere ordentligt og ikke mindst huske på de grundlæggende hensyn bag de advokatetiske regler, nemlig beskyttelsen af klienterne. For uanset hvilken teknologi eller hvilket værktøj du benytter i virket som advokat, så gælder der de samme regler, nemlig at der skal udvises god advokatskik.

Jeg vil derfor opfordre alle i advokatbranchen til populært sagt at ”tænke, før de prompter”. Vi må stille alle de kritiske spørgsmål til teknologien – og også reflektere over de svar, som teknologien giver. På denne måde er jeg overbevist om, at vi som rådgivere kan udnytte de muligheder, som AI rummer samtidig med, at vi holder fast i vores faglighed og vores pligt til at varetage klienternes interesser. ♦

Erhvervsjuristers adgang til advokattitlen

Advokatrådet nedsætter en ny arbejdsgruppe, som skal undersøge, om jurister med cand.merc.jur.-baggrund skal have bedre muligheder for at blive advokater. Baggrunden for at tage emnet op nu er blandt andet den nye uddannelsesreform med større erhvervsfokus.

“Flere erhvervsjurister arbejder i dag side om side med advokatkollegaer og løser juridiske opgaver for klienter. Samtidig betyder den kommende uddannelsesreform en udvikling hen mod mere erhvervsorienterede og praktikorienterede jurauddannelser. Derfor mener vi, at det er relevant at se på, om erhvervsjurister bør have lettere adgang til advokattitlen. Helt grundlæggende er det dog vigtigt, at vi fastholder, at det kræver en dyb og bred juridisk forståelse at blive advokat,” siger Andrew Hjuler Crichton, generalsekretær i Advokatsamfundet.

BØRNESAGER FOR DOMSTOLENE

70 procent af Ankestyrelsens afgørelser i sager om tvangsanbringelser af børn bliver indbragt for domstolene. Her bliver 99 procent af sagerne stadfæstet. Flere advokater mener, at sagerne ikke bliver prøvet ordentligt hverken af Ankestyrelsen eller byretten. På en konference på Christiansborg 19. januar om Ankestyrelsens rolle i børnesager lød det blandt andet fra advokat Hanne Ziebe:

“Hvorfor skal børn have dårligere prøvelse end gamle biler? Når jeg ser på prøvelserne, er de ikke grundige nok. Der er cirka 20 minutter til prøvelse i hver instans. I Børn- og Ungeudvalget er der 20 minutter. I Ankestyrelsen er der også sat 20 minutter af. I retten oplevede jeg, at der var en time til to sager med hver to børn. Min oplevelse er, at der alene er tale om formalitetsprøvelser. Vi har ikke tid til at forklare, kontraafhøre, fremlægge nye oplysninger mv. Vi oplever til stadighed formalitetsprøvelser uden vidneafhøringer. Børn bliver behandlet dårligere, end hvis det var en gammel bil, der skulle vurderes.”

Advokatrådet advarer mod opsplitning af Justitsministeriet

Advokatrådet afleverede i januar et oplæg til regeringens ekspertgruppe om de potentielle udfordringer, som Advokatrådet vurderer, at en eventuel opsplitning af Justitsministeriet vil kunne føre til, og som skal belyses grundigt.

“Regeringsgrundlaget lægger op til en opdeling af Justitsministeriet i et Justitsministerium og et Ministerium for National Sikkerhed med henblik på at styrke retsstaten og dens grundlæggende principper, men forventelig vil en opdeling have den stik modsatte virkning. Det er Advokatrådets vurdering, at en opdeling vil give anledning til store retssikkerhedsmæssige betænkeligheder,” siger medlem af Advokatrådet og formand for Advokatrådets grundrettighedsudvalg, Ole Spiermann.

70 ADVOKATER

har ifølge seneste opgørelse fra 2021-2022 været aktive i det frivillige, kollegiale arbejde i Advokatrådets udvalg. Af dem var der flest i alderen 50-59 med 27 personer. I alderen 40-49 var der 20 personer, og i alderen 30-39 var der 12 personer. Der var 6 frivillige i alderen 20-29. 11 personer var i alderen 60-69. Og 0 i alderen 70-80+.

Har din fuldmægtig opnået kendskab til retssagsbehandling

Som principal er det vigtigt at sørge for, at ens fuldmægtig får det nødvendige kendskab til retssagsbehandling, så den fuldmægtige lever op til retsplejelovens krav. Det kan nemlig have konsekvenser for både principal og fuldmægtig, hvis kravet ikke opfyldes. Således har Civilstyrelsen i en række nylige sager anmodet principaler om at uddybe principalerklæringen og herefter meddelt afslag på beskikkelse af en advokatfuldmægtig i en virksomhed, fordi det viste sig, at vedkommende ikke havde opnået tilstrækkeligt kendskab til retssagsbehandling.

SJÆLLANDS BILAUKTION^{AS}

ETABLERET I 1974

SALG AF ALT I BILER, KØRETØJER OG PÅHÆNGSKØRETØJER FRA KONKURSBO, LIKVIDATIONER, DØDSBO ETC.

Sjællands Bilauktion kan hjælpe Jer med
et nemt og hurtigt salg til markedspris.

Vi kan bl.a. hjælpe med:

Afhentning

Klargøring

Opbevaring

Annoncering

Vurdering

Salg på offentlig auktion

"Send os adressen – så klarer vi resten."

Sjællands Bilauktion blev etableret i 1974

og er i dag landets største danskejede auktionshus for biler.

Hver onsdag afholder vi auktion, for såvel professionelle som private.

Sjællands Bilauktion • Roskildevej 111 • 4000 Ringsted • 57 61 76 00

BILAUKTION.DK • SBA@BILAUKTION.DK

HØRINGSSVAR GØR EN FORSKEL

Det kan måske nok til tider føles omsonst at afgive høringssvar, men ifølge advokat og medlem af grundrettighedsudvalget, Jonas Christoffersen, gør det en stor forskel, når der bliver afgivet høringssvar, og han nævner blandt andet den nyligt vedtagne koranlov, hvor høringssvarene har medført både ændringer og specificeringer i den endelige lov.

For Jonas Christoffersen hersker der ingen tvivl. Høringssvarene gør en forskel: "De har til dels den rolle, at de kan få nogle embedsmænd i et ministerium til at genlæse og justere i lovforslagene, men de kan også bidrage til debatten i medierne og i Folketinget, ligesom andre advokater kan kaste sig over de problemer, vi peger på i et høringssvar."

RETSSIKKERHEDEN VIL SMULDRE FOR ERHVERVSLIVET

Danske Advokater, Dansk Industri og Advokatsamfundet er særdeles bekymrede for erhvervslivets retssikkerhed på baggrund af et nyt forslag til ændring af konkurrenceloven. De tre organisationer har i den forbindelse haft foretræde for Folketingets Erhvervsudvalg 1. februar, for at gøre udvalget opmærksom på de retssikkerhedsmæssige problemer, hvis lovforslaget gennemføres.

"Blandt andet vil ændringerne i konkurrenceloven betyde, at den udøvende og dømmende kraft tages ud af en politisk kontekst og overgives til en myndighed, hvis opgave udelukkende er at føre tilsyn med konkurrencen i erhvervslivet," forklarer generalsekretær hos Advokatsamfundet, Andrew Hjuler Crichton.

Om mødet med udvalget den 1. februar siger han:

"Vi oplevede, at Erhvervsudvalget var meget lydhøre overfor vores bekymringer, og de var meget interesserede i at få mere information. Denne sag ligger os meget på sinde, og da udvalget endnu ikke har fået lovforslaget i høring, er det positivt, at vi fik muligheden for på forhånd at informere dem om de problematikker, som lovforslaget indeholder."

ET DYK I ARKIVERNE

(Advokatbladet nr. 8, 1974)

Joca Forentica

Velsmagende kriminalret

I sager om overtrædelse af færdsselslovens § 16 indeholder politirapporterne en redegørelse for, hvad den sigtede har spist og drukket i det sidste døgn før kørslen. I en sådan beretning stod for nogen tid siden følgende: "Sigtede forlod sit hjem efter at have spist en ret kriminetter."

Kedelig rekord for varetægtsfængsling

"Der er fortsat et legitimt behov for at kunne varetægtsfængsle i Danmark – i mange sager er det da også helt berettiget. Men der er behov for at se nærmere på, hvorfor vi er endt med den kedelige rekord. En varetægtsfængsling påvirker ikke kun den fængslede psykisk og fysisk, men også de pårørende, vores pressede fængsler, domstolene og en lang række andre aktører i samfundet – som samfund må vi overveje, om vi bruger "værktøjet" rigtigt.

I Advokatsamfundet vil vi derfor se nærmere på brugen af varetægtsfængsling i 2024. Det er ikke et retssamfund værdigt, at vi år efter år skiller os så meget ud fra andre lande i EU, uden at vi reelt ved hvorfor, og uden at vi forbedrer os. Derfor må vi forsøge at blive klogere og finde løsninger, så omfanget, karakteren og ikke mindst længden af vores varetægtsfængslinger nedbringes."

Karoline Normann, forperson for Advokatrådets strafferetsudvalg, og Andrew Hjuler Crichton, generalsekretær i Advokatsamfundet, i Berlingske 11. januar.

1552

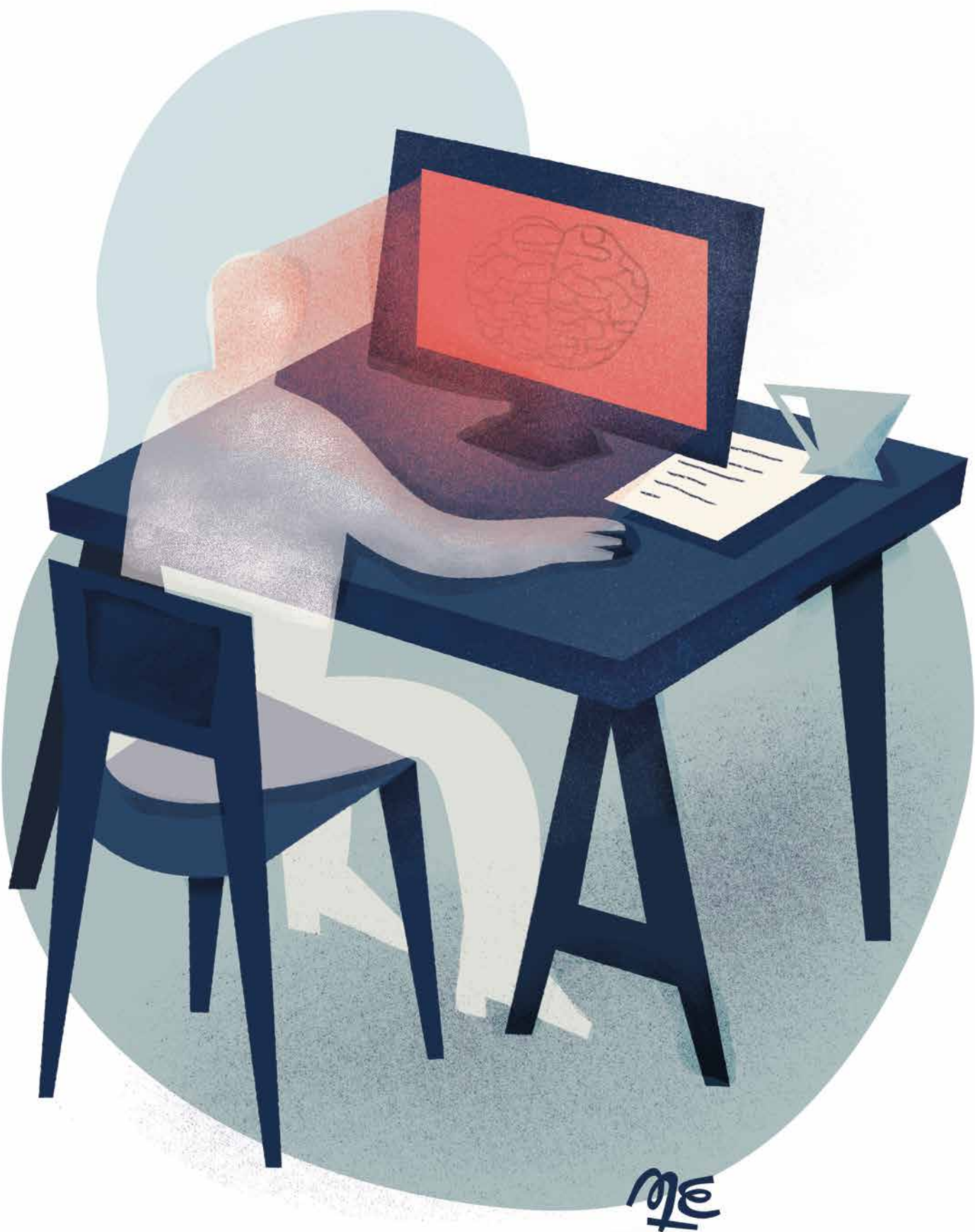
er antallet af udøvende advokatfuldmægtige primo 2024.

TAG EN MASTER I SKAT

*Som advokat skal
du have en forståelse
for skat – det får du
på Master i Skat*

Anne Kjærhus Mortensen
Advokat i Ret&Råd

Skat er fundamentalt for advokater, fordi skatteret binder så mange juridiske discipliner sammen. Men skattelovgivningen er under konstant forandring, og det stiller store krav til alle, der arbejder med at sikre korrekt håndtering og rådgivning. Med en Master i Skat går du fra kompetence til ekspertise og får specialviden på det højeste faglige niveau for en skatteuddannelse i Danmark. Læs mere om Master i Skat på masteriskat.dk

AI baner vej for en ny hverdag på advokatkontoret

Kunstig intelligens gør sit indtog på advokatkontorerne og er flere steder blandt de faste it-værktøjer. Højere effektivitet og kvalitet er nogle af gevinsterne, men der er også risiko for det modsatte, lyder advarslen.

En sparringspartner, en oversætter eller en researcher, der klarer en del af rugbrødsarbejdet. Advokatfirmaer anvender kunstig intelligens (AI) til mange funktioner.

“Jeg bruger AI til at skabe idéer, få hjælp til en formulering eller til opsummering af en tekst. Det er som at have en sparringspartner, og det fungerer ret godt. Jeg er generelt teknologibegeistret, men jeg har også en sund skepsis for outputtet, da det ofte kræver efterarbejde,” siger Kristian Storgaard, legal tech partner i Kromann Reumert og medlem af Danske Advokaters AI-arbejdsgruppe.

Advokatfirmaet er ved at rulle Microsofts Copilot bredt ud i organisationen og foretager tests af flere andre systemer. Hvor Copilot er et bredt AI-system, forventer Kristian Storgaard, at der vil komme en palet af systemer til forskellige områder, da det for eksempel vil være en anden teknologi, der skal understøtte arbejdet med en retssag, end den, der kan understøtte en M&A-proces.

“Selvfølgelig er valget af teknologier ekstremt vigtigt, men vi har til at starte med lagt det allerstørste fokus på medarbejderne. Hvis ikke vi er i stand til at bruge AI-værktøjerne rigtigt, får vi ikke det optimale ud af at bruge dem. Derfor tilbyder vi alle medarbejdere uddannelse i, hvordan man

skal prompte i et generativt AI-system, ligesom vi har udpeget prompt-ambasadorer på forskellige vidensområder. Der er nogle grundlæggende metoder, man skal kende for at kunne få brugbare svar ud af kunstig intelligens,” siger Kristian Storgaard.

AI er øverst i bevidstheden hos flere advokatvirksomheder, som i noget tid ligesom Kromann Reumert har anvendt AI. Bech-Bruun, Bruun & Hjejle og Plesner er eksempler, og de nævner AI-programmer som Luminance, Reveal Brainspace, Copilot og ChatGPT til alt fra research til behandling af større datamængder. Der er også eksempler på, at AI anvendes til at fjerne ubevidst bias ved at gøre jobopslag køns-, etnicitets- og aldersneutrale.

“En af de største fordele ved brugen af traditionel kunstig intelligens er, at vi nu har langt bedre muligheder for at skabe overblik i store ustrukturerede data. I visse tilfælde kan vi undersøge og finde data, som ikke tidligere kunne lade sig gøre for eksempel på grund af begrænset tid,” siger Christian Ejvin Andersen, adm. direktør i Bech-Bruun.

Med generativ AI ser vi ifølge ham ind i en helt ny måde at skabe nyt materiale på baggrund af eksisterende data. Han siger, at et forandringsprojekt, som ikke skal undervurderes, er skudt i gang, og at der ligger en stor udfordring i selve ændringen i måden at arbejde på:

“På et eller andet plan er vi nødt til at få alle med. Vi skal alle have en grundlæggende forståelse af, hvordan generativ AI fungerer – altså dets muligheder, men i høj grad også dets begrænsninger – og vi skal planlægge og udføre vores

arbejde på en anden måde.”

Vigtigt at finde ‘sweet spot’

Kristian Storgaards væsentligste bekymring og største opmærksomhedspunkt går på, om vi tilgår AI tilstrækkeligt kritisk.

“Det er afgørende, at vi bruger generativ AI dér, hvor det giver mening, og at vi er i stand til at validere outputtet på den rigtige måde. Du finder dit ‘sweet spot’ på de arbejdsområder, der kræver en stor indsats at skabe og er nemt at validere. Hvis et stykke arbejde er nemt at skabe, men svært at validere, er det måske lettere at lave det selv, og så får du ingen effektivitetsgevinst ved at bruge AI – og i værste fald begår du fejl,” siger han.

Bruun & Hjejles it-chef, Jakob Kolding Jensen, er enig i, at det kræver en indsats at få det optimale ud af AI.

“Det kræver for eksempel en indsats at blive skarp på, hvordan man prompter, så man får de svar, man søger, på den mest effektive måde. Det er en ny ‘digital dialekt’, som alle skal lære, og som vi også har trænet vores medarbejdere i.”

Han ser mange kvalitetsmæssige og effektiviseringsmæssige fordele ved brugen af kunstig intelligens:

“Kunstig intelligens kan fjerne nogle af de repetitive og administrative opgaver, der ellers bliver brugt mange timer på.”

Hos Plesner anser it-chef Claus Egholm Nielsen, som også er repræsentant for advokatfirmaets AI-taskforce, kunstig intelligens som et muligt bidrag til en højere arbejdsglæde:

“Mange af de første ‘knæbøjninger’ i dokumentarbejde kan opstartes

Guldet ligger i sammenspillet mellem mennesket og kunstig intelligens.

i samarbejde med AI, hvorved den interessante del af arbejdet, som udføres af fuldmægtige og advokater, hurtigere kan komme i gang. AI kan måske løfte arbejdsglæden som resultat af dette ved at fjerne simpelt arbejde.”

Fuldmægtigrollen under forandring

I takt med, at mere arbejde bliver automatiseret ved hjælp af AI, opstår der ifølge Kristian Storgaard nye opgaver, som advokatfuldmægtige vil skulle forstå anvendelsen af og derfor undervises i.

“Vi er der ikke endnu, men på længere sigt kommer vi som advokatbranche til at stå over for en ny opgave i forhold til, hvordan vi uddanner nye advokater. Når en del af ”rugbrødsarbejdet” kan løses med AI, så bliver det vigtigt, at vi tilpasser uddannelsen, så de fortsat får den basislæring på anden vis,” siger han.

“At have læst eksempelvis mange kontrakter giver indsigt i, hvordan verden ser ud. Hvis du flytter den opgave over til en maskine, så forsvinder den viden ikke, men du skal vide, hvordan du navigerer i, at den ligger et andet sted. Det har vi som branche endnu ikke svaret på, hvordan vi løser, og det er også et emne, vi taler om i arbejdsgruppen for AI.”

Det vil også stille krav til jurauddannelserne, mener han:

“Noget af jurauddannelsen skal måske i fremtiden handle om værktøjslære og stillingtagen til AI-problestillinger, men den grundlæggende juridiske metode skal vi ikke glemme.”

Kunstig intelligens vil med stor sandsynlighed også betyde, at advokatkontorer skal se på deres forret-

ningsmodel med nye øjne.

“Noget af det, som de store sprogmodeller kan, er en del af det, vi som jurister bryster os af at være gode til – at læse, forstå og gengive en tekst. Derfor kan vi ikke undgå at forholde os til AI. Og derfor vil der også komme til at være et pres udefra fra andre brancher, som vil hævde, at de kan teknologiunderstøtte sig til at tilbyde nogle af de ydelser, vi traditionelt har løst,” siger Kristian Storgaard.

“Der vil sikkert være opgaver, der kan løses af AI, men så vil der opstå nye juridiske spørgsmål for eksempel om AI samt nye områder og opgaver, vi skal beskæftige os med. Opgaverne flytter sig hele tiden i vores branche, og vi bliver nødt til at være dér, hvor kunderne er.”

Kapløb mellem leverandører

Selve arbejdsprocessen som advokat forventer Kristian Storgaard vil se markant anderledes ud, hvis man spoler tiden ti år frem.

“Til den tid tror jeg, at jeg slipper for mange af de repetitive opgaver og kedelige klik. Eksempelvis tror jeg, at AI vil kunne hjælpe med noget så lavpraktisk som at forholde sig til, hvad der er vigtigt i de store mængder af informationer i mail-indbakken, og så tror jeg, at der vil ske en sammen-smeltning, så skriveprocessen bliver en integreret proces understøttet af AI. Guldet ligger i sammenspillet mellem mennesket og kunstig intelligens.”

Men før et sådant scenarie er muligt, skal der ske en modning ikke kun blandt advokaterne, men også hos klienter og leverandører. Kromann Reumert får med jævne mellemrum henvend-

ser fra internationale klienter med krav om, at advokatfirmaet ikke må anvende ChatGPT eller andre åbne systemer.

“Vi går så i dialog med dem og fortæller om vores rammer for AI, og at vi selvfølgelig ikke hælder fortrolige oplysninger og viden ud i et åbent system. Det viser sig i sidste ende, at vi lever op til de krav, de har.”

Til spørgsmålet om, hvorvidt GDPR-regler samt andre krav og hensyn sætter en begrænsning for brugen af AI, svarer Kristian Storgaard:

“Det stiller krav til, hvilke teknologier og systemer du kan anvende. Grundlæggende kan man sige, at leverandørerne er nødt til at flytte sig efter, hvad de regulatoriske krav er, og hvad markedet ønsker. Lige nu er en af udfordringerne, om vi hos de forskellige leverandører kan være 100 procent sikre på, at vores data ikke bliver videregivet eller brugt til træning af algoritmer. Jeg tænker, at markedet kommer til at gennemgå en modning, hvor leverandører bliver bedre og mere klar over, hvordan de lever op til sikkerhedskrav og GDPR.”

Claus Egholm Nielsen fra Plesner påpeger, at sikkerhed og compliance nogle gange er udfordret på grund af den hurtige udvikling på AI-området.

“Der foregår et vildt kapløb blandt leverandører om at være hurtigst ude med nyt og smart. Den hastighed opnås nogle gange på bekostning af sikkerhed og compliance. Derfor er det særligt vigtigt at være kritisk og grundig i sin forundersøgelse af systemer og leverandører og ikke lade sig blindt forføre af mulighederne og potentialet, ej heller at blive suget ind i FOMO-stemningen (fear of missing out, red.), der i øjeblikket er omkring AI.” ♦

Advokater satser på lukket AI-system

Poul Schmith/Kammeradvokaten trådte sine tidlige AI-barnesko for mange år siden, og nu arbejder advokatfirmaet hen imod at skabe sit eget økosystem baseret på kunstig intelligens. AI bliver et vigtigt konkurrenceparameter i fremtiden, spår partner.

Frustreret og en lille smule knotten skrev Tomas Ilsøe Andersen for nylig en mail til den advokatfuldmægtig, som havde hjulpet med kildesøgning til en retssag, med spørgsmålet: Hvorfor har vi ikke fundet denne dom?

Tomas Ilsøe Andersen, som er partner i Poul Schmith/Kammeradvokaten og formand for Danske Advokaters AI-arbejdsgruppe, havde kort forinden stillet ChatGPT et generisk spørgsmål om, hvad indholdet af dansk ret var på et bestemt område. På sit formfuldendte sprog svarede den, at den ledende dom på området havde kaldenavnet 'Det nedbrændte badehotel', og redegjorde for dommens indhold og betingelserne efter dansk ret, som til hans overraskelse ikke støttede hans synspunkt i den pågældende sag.

"Der gik lidt tid, inden jeg fik et svar, og jeg nåede at tænke, at han sad og svedte over, hvilken forklaring han skulle give mig. Da svaret kom, blev jeg chokeret, for svaret var, at dommen ikke fandtes," fortæller Tomas Ilsøe Andersen, som derefter skrev til ChatGPT: Er du sikker?

ChatGPT korrigerede sit svar og udpegede en anden dom med det stik modsatte synspunkt til at være den ledende på området. Men igen eksisterede dommen ikke.

"Hvis du tænker over, hvor meget skrald internettet indeholder, er det ikke underligt, at ChatGPT kan hallucinere. Eksemplet viser, at vi ikke kan stole 100 procent på generativ AI endnu og derfor ikke kan overlade an-

svaret for vores rådgivning til algoritmer. Vi kan derimod godt bruge AI til afgørelsesstøtte, hvor mennesker har det sidste ord."

Det er det, Poul Schmith/Kammeradvokaten selv bruger AI til.

"Vi anvender for eksempel AI til at finde ud af, hvad retstilstanden på et område er, eller til at sikre, at vi er nået hele vejen rundt om et emne. Ved at prompte rigtigt får vi ofte et godt bidrag, selvom vi har lavet en relativ dybdegående kildesøgning selv. Det betyder ikke, at kildesøgningen var dårlig, men viser bare, at ingen kan vide alt."

Som eksempel nævner han, at hvis fem personer står bag en kildesøgning, så er den resultatet af de fem personers kombinerede indsats, hvorimod hvis du kan spørge en algoritme, som samler viden fra alle i virksomheden, selvom de ikke aktivt deltager i kildesøgningen, får du et bredere udsyn. Og i så fald vil generativ AI ifølge Tomas Ilsøe Andersen have en stor værdi.

Satser på eget system

Alle medarbejdere hos Poul Schmith/Kammeradvokaten kan købe licens til den nyeste version af ChatGPT, men udelukkende til brug for generiske spørgsmål. Og så arbejder advokatfirmaet på i fremtiden at få sit eget økosystem ud fra en købt AI-teknologi, som får firmaets egne data tilføjet.

"Jeg tror, at de fleste større advo-

katvirksomheder satser på at skabe lukkede økosystemer med egne data. Det er nødvendigt for at undgå GDPR-problemer, overtrædelse af vores tavshedspligt, og at systemet hallucinerer. Hvor langt fremme teknologisk man er som advokatvirksomhed, tror jeg, bliver et afgørende konkurrenceparameter i fremtiden. Vi kan allerede mærke, at klienterne er meget opmærksomme på AI på grund af usigten til, at arbejdet kan gøres mere effektivt og dermed billigere."

Tomas Ilsøe Andersen understreger, at dataene skal være mere end bare søgbare:

"Hvis vi eksempelvis vil spørge, hvad vi plejer at skrive i specifikke klausuler for en kunde, skal vi jo passe på, at reguleringen af området ikke sidenhen er ændret. Man skal samtidig ikke ende i en situation, som kræver en masse manuelt arbejde for at få rensat data, man kan bruge til noget, og der findes heldigvis it-værktøjer, der

13

kan sortere i data. Det er virkelig vigtigt at være opmærksom på det.”

Tidlige erfaringer slog fejl

De seneste par år har Poul Schmith/Kammeradvokaten arbejdet systematisk med at udvikle sin it-portefølje, herunder også AI-løsninger, gennem et såkaldt digital opportunity board som får præsenteret løsninger og idéer både fra interne og eksterne. En præcis dato for, hvornår arbejdet med AI-

valtningsretlige krav til, hvordan man skal inddrage og afveje lovlige kriterier,” forklarer Tomas Ilsøe Andersen og tilføjer, at algoritmerne i dag er markant bedre. Alligevel tør han ikke spå, om og hvornår kunstig intelligens er moden nok til at kunne varetage en sådan opgave.

“Algoritmerne har svært ved at læne sig lidt tilbage og se på hele det samlede billede. Det kræver indtil videre stadig menneskelig erfaring og intu-

siger han og uddyber:

“Vi bliver tvunget til at fokusere endnu mere på det, teknologien aldrig kan tage fra os, nemlig at arbejde med de menneskelige relationer, udvise empati og nyttiggøre en samlet forståelse for klientens virksomhed.”

Poul Schmith/Kammeradvokaten går efter at være first mover inden for AI, men de forbundne omkostninger er ifølge Tomas Ilsøe Andersen alt andet end små.

løsninger for alvor gik i gang, er ifølge Tomas Ilsøe Andersen svær at udpege, fordi man tidligere kaldte det noget andet – for eksempel machine learning. Allerede for godt en håndfuld år siden havde advokatfirmaet en klient, som spurgte, om arbejdet på et bestemt afgørelsesområde, hvor der var en sagspukkel, kunne understøttes med teknologi.

“Det gik imidlertid knap så godt med at udarbejde et brugbart udkast til en afgørelse, som overholdt de for-

retning samt en forståelse for klientens forretning.”

Tomas Ilsøe Andersen mener ikke, at der grund til at frygte, at AI pludselig vil gøre advokater overflødige.

“Der sker løbende en forædling af vores fag og gudskelov for det – ellers ville vi stadig sidde med kalkerpapiret. Måske betyder det, at vi lige skal rubbe os lidt mere, fordi noget rugbrødsarbejde forsvinder, men sådan har det jo altid været, og jeg har en stærk tiltro til, at vi fortsat vil være relevante,”

“Derfor kan det også være ganske smart at være fast follower og ligge i baghjulet af nogen, der tager udviklingsomkostningerne. Med tiden bliver AI-løsningerne billigere, og det vil gøre dem mere tilgængelige for de advokatkontorer, der ikke investerer stort nu. Måske vil der her i starten være en tidsmæssig forskydning i forhold til, hvor udbredt AI bliver på de investeringslystne og de mere tilbageholdende advokatkontorer, men med tiden vil det udligne sig.” ♦

EU-regler for AI er klar men ikke klare

Kunstig intelligens (AI) er svært at komme udenom, hvis man vil overleve som advokatfirma. Men man skal kende og implementere reglerne og huske faldgruberne. Jørgen Bek Weiss Hansen er som komitémedlem i CCBE's IT Law komité helt tæt på udviklingen og den nye AI-forordning/AI Act – den kommende EU-regulering.

Efter lange og seje forhandlinger fandt forhandlingsparterne i EU frem til en aftale om en ny AI-forordning i december, som efter lidt yderligere tovtækkeri fra særligt Frankrig og Tyskland nu ser ud til være klar til endelig vedtagelse i de respektive EU-organer. Kampen i forhandlingslokalet har handlet om balancen mellem, at brugen af AI i EU på den ene side skal være sikker, respektere de fundamentale menneskerettigheder og demokratiet, samtidig med at virksomheder skal have muligheder for at udvikle og bruge den nye teknologi.

Advokat Jørgen Bek Weiss Hansen har fulgt AI-udviklingen tæt, blandt andet som repræsentant for Advokatrådets internationale udvalg i IT Law komitéen under CCBE (den europæiske sammenslutning af advokatsamfund). Han er umiddelbart positiv overfor den nye EU-lov, som er mere restriktiv end ønsket, men mindre begrænsende end han og andre frygtede.

“Der ser ud til i lovteksten at være skabt bedre rum for forskning, produktudvikling, AI Sandboxes mv. for at bistå innovation på området. Og der ser ud til at være taget hensyn til SME's (SMV'er) og startups, blandt andet i bødeniveauer. Det ligner en fornuftig balance. Der er ingen alarmklokker, der ringer i forhold til listen af “forbudt AI”. For eksempel giver det mening, at politiet kun må bruge biometrisk

identifikation i begrænset omfang, og at andre slet ikke må. Ligesom forbudet mod sociale pointsystemer.”

Han har imidlertid også nogle bekymringer – også for advokaternes fremtidige brug af AI.

“For advokater vil bekymringen nok særligt være, at AI-forordningen lægger nogle hindringer i vejen for udviklingen, og at vores amerikanske og engelske kolleger får en konkurrencefordel ved, at de meget muligt hurtigere, lettere og billigere får adgang til AI, som hjælper dem med at rådgive og bistå deres klienter, også om danske forhold og EU-forhold og dermed

på bekostning af danske og andre EU-baserede advokater.”

Ifølge Jørgen Bek Weiss Hansen afhænger meget dog stadig af den endelige implementering, som fortsat er til diskussion i EU. Den vil finde sted gradvist indenfor de næste cirka to år.

Som udgangspunkt vil reglerne for anvendelsen af AI i EU blive inddelt i fire kategorier: uacceptabel risiko/forbud (*unacceptable risk, prohibited*), høj risiko (*high risk*), generel AI (*general purpose AI*) og begrænset risiko/transparens (*limited risk/certain AI*).

Undervejs har der både i EU men også blandt advokaterne internt i CCBE-regi været mange drøftelser og uenigheder om, hvad der skulle forbydes, hvad der skulle kategoriseres som *high risk*, samt hvilke krav til *high risk* og andet AI, der skulle gælde. Falder man i høj risiko-kategorien,

15

er der langt flere komplekse regler for anvendelsen af AI. Og hvis man ikke overholder reglerne, kan der falde bøder for enorme summer.

“Når du først falder i AI-*high-risk*-kategorien, så er det ikke småting, du skal finde dig i. Det kræver et enormt system. Du skal dokumentere, identificere og analysere alt muligt. Der er også krav om transparens og CE-mærkning, ligesom der gælder på området for medicinsk udstyr,” forklarer Jørgen Bek Weiss Hansen.

Domstole er *high risk* med undtagelser

I AI-forordningens artikel 6 og bilag III er der lagt op til, at AI-systemer, som er beregnet til anvendelse af retslige

myndigheder eller på vegne af disse i forbindelse med retssager eller “alternativ tvistbilæggelse” i mange tilfælde vil være “*high risk*” ifølge den seneste tekst.

Formuleringen efterlader nogle uklarheder, som ifølge Jørgen Bek Weiss Hansen desværre ikke ses at være adresseret endnu, herunder særligt, om advokater kan siges at agere “*på vegne af en retslig myndighed*”, når de bruger AI til eksempelvis at forfatte processkrifter eller argumenter, generere materialesamlinger, lave støttebilag osv. og dermed vil blive omfattet.

En anden udfordring er, at det inddrager “alternativ tvistbilæggelse”, hvormed der nok særligt sigtes mod voldgiftssager, men formentligt

også mediation. To områder, hvor der normalt er stor aftalefrihed mellem parterne til at planlægge processen og bestemme, hvem der skal dømme henholdsvis mediere og på hvilket grundlag.

“Det giver ikke mening for mig, at voldgift og mediation skal være *high risk*. Man må i princippet aftale de processer, som man vil. Det skal man ikke blande sig i, medmindre der er tale om særlige tilfælde, eksempelvis forbrugerforhold. Så derfor bør man som oplyste parter i udgangspunktet også kunne aftale at bruge AI relativt frit. Og en afgørelse i USA i en voldgiftsret skal i det klare udgangspunkt håndhæves i Danmark. I USA må man godt bruge AI – kan vi så sige, at en amerikansk

Når du først falder i AI-*high-risk*-kategorien, så er det ikke småting, du skal finde dig i. Det kræver et enormt system. Du skal dokumentere, identificere og analysere alt muligt.

voldgiftsafgørelse ikke kan håndhæves i Danmark, fordi AI er brugt uden at overholde de mange krav i forordningen? Næppe.”

En formentlig god nyhed er ifølge Jørgen Bek Weiss Hansen imidlertid, at der i de sene forhandlinger i 2023 blev introduceret fire “filtre”, hvorved AI, som falder inden for “*high risk*”, alligevel kan undtages fra de mange krav, hvis AI’en opfylder kriterierne i et af filtrene. Eksempelvis, hvis den er ment til at udføre en snæver processuel opgave, eller hvis den er ment til at forbedre resultatet af en forudgående overstået menneskelig aktivitet. Hvordan de noget uklare filtre imidlertid rent faktisk skal forstås,

vil først blive afklaret senere. EU-Kommissionen skal udarbejde retningslinjer om emnet.

Retsforbehold giver paradoks

Jørgen Bek Weiss Hansen ser et andet paradoks med Danmarks retsforbehold i EU. Afhængigt af Folketinget kan domstolene få et mere løst system for AI, mens dansk voldgift – der som udgangspunkt ikke hører under retsforbeholdet – skal efterleve kravene i EU’s AI-forordning. Derudover er det så vidt vides stadig usikkert, hvordan regeringen og Folketinget vil vælge at adressere EU’s AI-forordning under retsforbeholdet.

“Jeg synes, at vi skal finde en balan-

ce, som ikke kategoriserer alt AI, som domstolene, voldgiftsretten mfl. bruger, som “*high risk*” med de krav, som følger deraf. Der må være noget proportionalitet. Ellers bliver det igen USA og måske også Kina, som udvikler al den spændende AI på området, og som vi så ender med at importere vores løsninger fra, når vi erkender, at AI-løsningerne ikke reelt er “*high risk*”, og at vi har brug for dem. Oveni det vil normerne for AI-løsningerne blive amerikanske normer. Vi risikerer at miste vores traditioner og udslette en del af vores kultur. Og vi sætter os selv bagud i konkurrencen, ligesom det er sket med så mange andre områder inden for digitaliseringen.” ♦

17

AI-FORORDNING/AI ACT

- Der skal skelnes mellem *limited risk*, *high risk* og *unacceptable risk* samt *general purpose AI*.
- Der skal være transparens, når virksomheder benytter AI. Forbrugere og borgere skal vide, hvornår og hvordan de interagerer med AI.
- Der skal laves en distinktion mellem “uskyldigt” og “totalt uacceptabelt indhold”. For eksempel ved billedgenerering og brug af deep fake.
- Politiet må kun benytte biometriske identifikations-systemer i begrænset omfang. Her er Danmark undtaget pga. retsforbehold.
- Forbud mod at benytte social scoring/social pointsystemer og AI, der bruges til at udnytte brugersårbarheder.
- Forbrugerne har ret til at indgive klager og modtage meningsfulde forklaringer på brug af AI.

AI er et nyttigt redskab

Jørgen Bek Weiss Hansen er advokat og partner i Lassen Ricard, et mellemstort advokatfirma. Han anser kunstig intelligens som et nyttigt redskab og bruger eksempelvis i stigende grad AI-værktøjet Copilot (tidligere Bing Chat) i sit arbejde.

“Jeg bruger det jævnligt og forsigtigt, for det er et godt hjælpeværktøj, når man kender mulighederne og faldgruberne. Man skal særligt være opmærksom på fortrolighed om klientens oplysninger mv. i det input, som man giver til AI'en og risikoen for løgne (*hallucinationer*) samt fordomme (*bias*) i AI-løsningens output. Det sagt, så kan AI hjælpe med at gøre ting meget hurtigt og smartere. For eksempel kan jeg bede den om at give mig

et udkast til en klausul i en kontrakt. Jeg taster oplysninger ind og spørger, om den kan give et forslag eller gøre et forslag mere præcist. Jeg kan også bede den om at sammenfatte en dom eller kritisere en dom. Så overvejer jeg hver gang, om det nu også er bedre eller rigtigt, hvad den siger og foreslår. Jeg kan også bede den om at oversætte, når jeg skal læse en lang teknisk artikel, som jeg ikke forstår meget af. Jeg kan få den til at opsummere, kritisere, oversætte, præcisere og generere billeder – der er mange muligheder. Det smarte ved særligt Copilot i Edgebrowseren er, at den kan finde og analysere stort set alt, der er på nettet. Men man skal være opmærksom på, at den kan hallucinere og opdigte, og derfor

skal man tjekke alt.”

Når AI hallucinerer, finder den på eller ser ting, der er misvisende eller direkte fejlagtige. Et andet problem ved AI er, at algoritmerne kan være *biased*, altså fordomsfulde, som følge af de eksisterende oplysninger, som AI'en er trænet på. Der er derfor høj sandsynlighed for, at svar fra AI for eksempel kan være meget amerikaniserede og følge amerikansk lovgivning og normer i sine svar, idet AI-løsninger som ChatGPT i hovedsagen er skabt i USA og for en stor del trænet på amerikanske data. *Bias* kan også gøre, at svarene kan være direkte racistiske eller kønstereotype, fordi algoritmen er fodret med input af den art.

Men der er også AI-værktøjer, som henvender sig direkte til jurister.

I udlandet har de allerede opfundet flere Legal tech-løsninger, der bruger AI, for eksempel Harvey, Kira Systems og Luminance. Programmer, som også finder anvendelse i Danmark.

Også i Danmark er AI-værktøjer til jurister under udvikling. Et eksempel er Pandektes, en nyudviklet dansk ChatGPT-service målrettet danske jurister, der særligt tager højde for læsning af danske lovforarbejder og måden, danske jurister tænker på. Modellen bliver trænet i en læsning af lovteksten og de enkelte lag af forarbejder, herunder de enkelte forarbejders indbyrdes vægtning.

Klienten skal være med

Jørgen Bek Weiss Hansen behøver ikke at spørge om lov på kontoret, før han anvender AI, men det skal alle, der ikke er partnere i advokatfirmaet. Udover godkendelse fra en partner skal

For mange mennesker var 2023 året, hvor de begyndte at tage AI seriøst

Sam Altman, CEO, Open AI til TIME.

der ved brug af AI i sager også være godkendelse fra klienten, ligesom der naturligvis er regler om, at man aldrig fodrer programmet med fortrolige eller personlige oplysninger.

Den kunstige intelligens udvikler sig med lynets hast, og derfor bliver den i udgangspunktet dygtigere og mere pålidelig med tiden. Derfor må ethvert advokatfirma med respekt for sig selv se den i øjnene og tage den til sig, mener han.

“Advokatfirmaer bonner for eksempel mange timer på at finde standard klausuler (eksempelvis “change of control”-klausuler) i virksomhedshandler. Det kan AI klare, og det kan spare mange fuldmægtigtimer, når vi når dertil, hvor alting ikke skal dobbelttjekkes. Den vil også på et tidspunkt kunne skrive bedre tekst end en jurist – tænk hvad det kan betyde for lovkvaliteten som eksempel. Lovene kan skrives bedre og klarere,” mener Jørgen Bek Weiss Hansen.

Han understreger, at som advokat er det vigtigt altid at inddrage klienten ved brug af AI.

“Man bør først spørge, om det er ok, at AI laver arbejdet og ikke en fuldmægtig. Klienter siger ofte, at de betaler mange penge i advokattimer, og de burde kunne spare en del med AI. Jeg har brugt det meget begrænset i konkrete sager indtil videre. Klienter er typisk ikke trygge ved AI endnu, så der skal tjekkes op alligevel. Men efterhånden som kunderne og advokaterne bliver mere trygge, vil de spare både timer og ansatte i advokatfirmaerne og kunne opdyrke nye forretningsområder. Det betyder, at mindre advokatfirmaer nok bedre kan konkurrere med de store.” ♦

GUIDE TIL AI

AI kan bruges til for eksempel kontrakter, compliance, transaktioner og due diligence-undersøgelser, men også automatiseret juridisk rådgivning. Klient-onboarding og interessekonflikter. Styring af sagsudviklingen og identificering af juridiske udfordringer.

AI gør arbejdet hurtigere og smartere. Derfor vil advokater kunne fokusere på andre mindre rutineprægede opgaver.

Ved brug af AI skal man have styr på de advokatetiske regler.

Vær opmærksom på problemerne med bias og hallucinationerne ved brug af AI. Man skal tjekke, at det output, man får, er rigtigt og ikke opdigtet.

Man skal lære at bruge AI rigtigt.

Man skal lære at prompte (give de rigtige input).

AI skal på skoleskemaet. Nye jurister skal kunne bruge det, ellers bliver der ikke brug for dem.

Overvej de advokatetiske faldgruber når du bruger AI

Når advokater og advokathuse benytter sig af AI i forbindelse med juridisk arbejde, rejser det en række advokatetiske spørgsmål og dilemmaer, som alle advokater bør overveje grundigt.

Ingen ved præcist, hvad der advokatetisk er "inden for skiven", når advokater i disse år tager AI i brug. For der har ikke været sager ved Advokatnævnet eller ved domstolene, hvor nævnet eller dommere har forholdt sig konkret til de advokatetiske spørgsmål ved brugen af kunstig intelligens.

Dermed er der reelt ikke sat rettesnore for brugen af de nye værktøjer. Advokatrådets formand, Martin Lavesen, der blandt andet også er medforfatter til bogen "De advokatetiske regler – kommenteret", mener, den situation kalder på omtanke og overvejelse hos de advokater, der bruger AI, men understreger samtidig, at reglerne ikke spænder ben for at drive advokatvirksomhed ved hjælp af AI.

"De advokatetiske regler skal generelt følge med tiden, og det bagvedliggende hensyn er først og fremmest, at klienterne skal være godt beskyttet. Regelsættet er så at sige teknologi-neutralt, og det forholder sig ikke til, om du bruger blyant, excelark, Legal tech eller ChatGPT. Advokater kan derfor godt tage AI i brug, som kan være smart til mange ting, så længe de har advokatetikken, fortroligheden og beskyttelsen af klienterne og andres retigheder i baghovedet," siger han.

I den forbindelse mener han særligt, at advokater skal gøre sig klart, hvad det præcist er for en teknologi, der bruges som værktøj, og hvordan den spiller ind på for eksempel inte-

ressekonflikter, klientfortrolighed og databeskyttelse. Dertil kommer, at advokater altid bør kunne redegøre for, hvordan den kunstige intelligens er anvendt i forhold til klienten og rådgivningen.

Klientforhold

Advokaters etiske pligter er i flere sammenhænge afhængige af, om eller hvornår der er etableret et klientforhold. Det gælder for eksempel pligten til at give en skriftlig opdrags- og prisoplysning til en forbrugerklient. I en digital sammenhæng er det efter Advokatrådets opfattelse sådan, at klientforholdet først opstår, når advokaten påtager sig opdraget. Det er særligt væsentligt i forhold til selvbetjeningsløsninger på eksempelvis advokatvirksomheders hjemmesider. Hvis klienten kan benytte produktet på en hjemmeside, må advokaten også være indforstået med, at der opstår et klientforhold i det øjeblik, advokaten modtager betalingen og foretager leverance. Aftaleindgåelsen kan være tilrettelagt på forskellig vis, og advokatfirmaet bør være opmærksom på – og transparent om – hvornår klientforholdet opstår.

Og selv om der anvendes selvbetjeningsløsninger, eller AI på anden vis har været en del af ydelsen til klienten, vil det være advokaten, der er ansvarlig.

"Man kan ikke som advokat fralægge sig det advokatetiske ansvar, fordi AI har været anvendt, eller fordi det er en selvbetjeningsløsning baseret på AI. Hvis man har benyttet en teknologi i rådgivningen til klienten, så er det også dit ansvar som advokat og som advokatvirksomhed, at det er håndteret korrekt, og at rådgivningen er efter bogen," siger han.

Flere medier har berettet om, at for eksempel ChatGPT har givet forkerte oplysninger i advokaters arbejde med retssager i andre lande. Blandt andet i forbindelse med en retssag i USA, hvor den havde givet en advokat falske domme, som advokaten havde anført i et processkrift indleveret til retten. Det blev advokaten idømt en bøde for.

"Det er jo banalt, men hvis advokater bruger kunstig intelligens til at finde faktuelle oplysninger, må man tjekke fakta, så

Man kan ikke som advokat fralægge sig det advokate- etiske ansvar, fordi AI har været anvendt, eller fordi det er en selvbetjeningsløsning baseret på AI.

advokaten er sikker på, at det er korrekte oplysninger. Man hører også, at modellerne kan indeholde “bias”, eller at de “hallucinerer”, så det er dit ansvar som advokat at have styr på, at fakta rent faktisk er fakta, når kunstig intelligens indgår i advokatarbejdet,” slår Martin Lavesen fast.

Fortrolighed og interessekonflikter

Et andet område, hvor advokater skal være opmærksomme, er hensynet til klientfortroligheden. Ifølge de advokate-
etiske regler skal advokater generelt udvise fortrolighed, når de repræsenterer klienter. I mange generative AI-modeller vil svarene basere sig på, hvordan man spørger/prompter, og hvilke oplysninger man giver modellen at arbejde med.

Derfor bør advokaten, også når man leverer træningsdata til brug for en AI-løsning, være opmærksom på kun at anvende effektivt anonymiserede data. Dermed undgår advokatfirmaet at risikere at bryde klientfortroligheden, og at anvendelsen ender med at give interessekonfliktproblemer, eller at advokaten kommer i konflikt med GDPR-reglerne.

“Betydningen af fortrolighedshen-
synet vil naturligt følge omfanget af de oplysninger, en advokat får i forbindelse med sagen. Men de oplysninger skal advokaten generelt holde for sig selv. Det vil efter Advokatrådets opfattelse være i strid med god advokatskik, hvis en digital løsning benytter konkrete

fortrolige oplysninger fra én sag til løsningen af en sag for en anden klient. Derudover synes jeg også, at advokaten bør overveje at inddrage og underrette klienten om, at der er brugt AI – afhængigt af hvor meget det har fyldt, og hvad værktøjet i den konkrete sag hjælper med,” siger Martin Lavesen.

Pligt til at bruge AI?

Magasinet Advokaten har talt med flere advokater, der har spurgt, om man kan forestille sig, at advokater ligefrem får pligt til at benytte AI, fordi det gør løsningen af opgaven mere præcis og effektiv. Ifølge de advokate-
etiske regler må en advokat ikke kræve højere honorar for sit arbejde, end hvad der kan anses som rimeligt, og i den sammenhæng bør der tages hensyn til omfanget af arbejdet og ansvaret.

Og selv om Martin Lavesen medgi-
ver, at AI kan være en stor hjælp, har han svært ved at forestille sig, at der på den korte bane ligefrem opstår en pligt til at benytte AI.

“Det er interessant at tænke i de baner, og der kan godt opstå en helt konkret situation, hvor nævnet eller en domstol vil komme frem til, at en advokat skal have et mindre salær, fordi arbejdet kunne være klaret hurtigere med AI. Men det vil være en meget konkret vurdering, og jeg tror ikke, det er den problemstilling, vi støder på først omkring brugen af AI i advokatarbejdet,” siger han. ♦

MARTIN LAVESSEN

Advokatens dagbog

ISHOCKEY ER UGENS ÅNDEHUL

Ishockey, en principiel sag på 4.500 sider og en togtur til Strasbourg med 320 kilometer i timen. Følg med i advokat Jonas Christoffersens liv i en uge.

Uge 48 2023

JONAS CHRISTOFFERSEN

Advokat (L) og partner i advokatfirmaet offersen:christoffersen. Cand.jur. fra Københavns Universitet (1995), fik sin advokatbeskikkelse i 1998 og er dr.jur. fra Københavns Universitet (2008).

Jonas Christoffersen var fra 2009-2020 direktør for Institut for Menneskerettigheder. Han har adskillige hverv og er blandt andet medlem af Advokatrådets grundrettighedsudvalg, medlem af PD Stras-komiteén, formand for Justitias advisory board og formand for den danske lokalafdeling af De Nordiske Juristmøder.

MANDAG

Jeg vågner 6.30 hos min kæreste Lea. Vi tager dagens første gode beslutning, nemlig at droppe løbeturen. Det er for koldt. Morgenens bliver rolig, for jeg skal først være i Østre Landsret 9.30. Jeg læser Politiken. Jeg er så gammel, at jeg foretrækker en fysisk avis.

Foran landsretten på dag to i retssagen om Lynetteholm er der næsten helt tomt i modsætning til dag et, hvor både demonstranter og pressen var mødt op. Sagen følges også tæt af en dokumentarist, der er ved at lave en film om retssagen.

Sammen med advokat Eskil Nielsen repræsenterer jeg Klimabevægelsen, som har anlagt en sag mod By og Havn samt Transportministeriet for at standse byggeriet af Lynetteholm. Den fulde sag forventes at tage adskillige år. Den aktuelle retssag handler om opsættende virkning, fordi projektet blokerer vandgennemstrømningen, så der kommer mindre salt i Østersøen. Det har konsekvenser for havmiljøet, og hovedspørgsmålet i sagen er, hvorvidt projektet blev vedtaget i strid med de gældende regler om, at Danmark skal høre nabolandene. Det er en tung sag med en ekstrakt på 4.500 sider. Sagen er meget teknisk, men når man så graver sig ned i området og har været på kursus i hydrografi, læren om vand, med nogle fagpersoner tilknyttet Klimabevægelsen, så er det pludselig interessant og ikke så svært, hvis man bare holder sig på et overordnet niveau. Det er det sjove ved at være advokat – at få indblik i noget, man aldrig havde forestillet eller ønsket sig at beskæftige sig med.

Om eftermiddagen står den på crossfit, og senere kører jeg ind på kontoret med de tre tykke muleposer, som sagen fylder. På vej hjem køber jeg en pizza med kartoffel og lammekød fra et pizzeria på Blegdamsvej. Hjemme hos Lea klokken 21 og arbejder videre på Lynetteholm-sagen. Ved 22-tiden klapper jeg computeren sammen, da Lea kommer hjem. Vi sludrer lidt og hopper i seng.

TIRSDAG

Deja-vu fra i går. Vi vågner klokken 6.30 og beslutter os straks for at droppe løbeturen. Det er endnu koldere end i går. Dagens retsmøde er aflyst på grund af sygdom, så jeg tager ind på kontoret for at samle op på alt muligt, der har ligget lidt til bunke, fordi jeg har haft så sindssygt travlt med at få forberedt Lynetteholm-sagen samtidig med, at jeg har en stor straffesag om bedrageri. Klokken 16 tager jeg hjem til min egen lejlighed. Jeg er en del af bestyrelsen i ejerforeningen, og nogle håndværkere kommer, fordi de skal afgive tilbud på en større vedligeholdelse af bygningen.

Så tager jeg ud at spise med min bogklub. Fire gange

om året mødes jeg med tre tidligere kvindelige kollegaer fra Institut for Menneskerettigheder. Vi skiftes til at købe en skønlitterær bog. Jeg kan ikke huske, hvad bogen til i dag hedder, for jeg har ikke læst den. Jeg har haft for travlt, men det betyder ikke noget. Bogklubben handler mere om alt muligt andet. Vi snakker om alt fra sygdom og graviditet til den sikkerhedspolitiske situation i verden. Én i bogklubben arbejder med udenrigspolitik, så hun har et blik for verden, der går dybere end avislæsningen. Jeg kommer hjem 23.30 – halvsnalret og glad.

Om eftermiddagen står den på crossfit, og senere kører jeg ind på kontoret med de tre tykke muleposer, som sagen fylder.

ONSDAG

Jeg vågner tidligt efter en urolig nat, nok fordi jeg har for meget vin i blodet. Jeg ligger i min seng og er irriteret over en ukollegial adfærd fra en kollega i en sag og over en klient, som skylder mig penge. Jeg er på kontoret klokken ni, hvor jeg blandt andet får et opkald fra en journalist, som føler sig voldsomt beklippet i den offentlige debat omkring konflikten mellem Israel og Palæstina. Jeg taler også med en klient, som føler sig forfulgt. Fælles for journalisten og min klient er, at de er udsat for noget klart overskridende efter almindelige begreber, men det falder inden for ytringsfrihedens grænser. I sådanne situationer hjælper det at tale med folk om situationen og få dem til at forlige sig med det. Juridisk fagligt, rent advokatisk og håndværksmæssigt er det mest udfordrende og interessant med principielle sager. Men sager, der kommer tæt på folk, er menneskeligt interessante. Jeg er glad for at have en variation af sagstyperne.

Jeg har to møder om nordisk juristmøde, da jeg er formand for den danske lokalafdeling af De Nordiske Juristmøder, som er en jurakongres hvert tredje år. I august 2024 bliver juristmødet afholdt i København. Et af dagens møder handler om uddelingen af Den Nordiske Juristpris på 1. mio. kr., og det andet møde handler om en udstilling, vi stabler på benene i anledning af juristmødernes 150-års jubilæum.

På vejen hjem tager jeg forbi en isenkræmmer og køber nogle pastatallerkener, som min yngste datter og jeg var enige om, at vi manglede. Johanna er 15 år og bor hos mig fra onsdag til onsdag hver anden uge. Når hun er hos sin mor, bor jeg hjemme hos Lea. Johanna kommer hjem, og hun viser mig Spotifys årsmusikliste med, hvad jeg har lyttet mest til i årets løb. Jeg har hørt en masse Minds of 99 og var blandt top 1 procent af bandets lyttere. Vi spiser pasta og kødsauce af de nye tallerkener.

Klokken 20 tager jeg til ishockey i Gentofte. Jeg prøver altid at holde aftenerne fri, når jeg har Johanna, men det gælder ikke onsdag, for ishockey er ugens åndehul for mig. I denne omgang har jeg spillet ishockey på anden divisionsholdet i ni år. Jeg spillede på eliteholdet som ung, men stoppede for at bruge mere tid på jurastudiet. Jeg elsker virkelig sporten, og det giver en fantastisk følelse at tage i skøjtehallen, klæde sig om og sludre med de andre. Vi er en blandet flok både alders- og arbejdsmæssigt.

Jeg kan ikke sove, da jeg kommer hjem. Jeg får en øl og lidt rester fra tidligere og ser Netflix-dokumentaren om

Ayrton Senna – en brasiliansk Formel 1-racerkører, som døde i en tragisk ulykke. Lidt dumt, men jeg ser dokumentaren færdigt og går først i seng klokken 1.30.

Jeg spillede på eliteholdet som ung, men stoppede for at bruge mere tid på jurastudiet. Jeg elsker virkelig sporten, og det giver en fantastisk følelse at tage i skøjtehallen, klæde sig om og sludre med de andre.

TORSDAG

Jeg tænder ovnen som det første. Jeg bager hjemmebagte boller for at forkæle Johanna lidt, fordi hun skal være alene hjemme. Jeg skal til Strasbourg. Jeg har to hurtige telefonmøder hjemmefra, og så skal jeg mod lufthavnen. Turen er lidt hektisk, for da jeg skal skifte metro på Kongens Nytorv, kører metroen ikke. Det ender med først en anden metro til hovedbanen og så en taxa til lufthavnen.

I taxaen ringer min sekretær med spørgsmål til beramelsen af en sag, hvorefter en kværlulant ringer. Det kan man høre på 30 sekunder, og jeg beder ham – som jeg i øvrigt beder alle om – sende en mail, så jeg kan øjne sagen

igennem. Der kan jo være noget i sagen. I flyet arbejder jeg på en artikel, jeg skal skrive til et festskrift. Deadline var for to uger siden, men jeg har ikke nået det. Jeg kan ikke trylle. Jeg lander i Paris, går en tur til Sacré-Coeur-kirken og får en øl på café, inden toget til Strasbourg afgår. Så har jeg et Teams-møde med Advokatsamfundet og et andet medlem af Advokatrådets grundrettighedsudvalg, som jeg også sidder i, om en kommende retssikkerhedsguide. Den skal beskrive, hvad retssikkerhed og de basale grundrettigheder er. I toget tager jeg en lur. Dejligt at sidde i et tog med 320 kilometer i timen og bare sove.

Da jeg ankommer, tager jeg direkte til en middag med to kollegaer fra PD Stras-komitéen, den enes kone og en sekretær for komitéen. Jeg er i Strasbourg, fordi jeg er dansk repræsentant i PD Stras-komitéen-Permanent Delegation to the European Court of Human Rights. Jeg sidder i komitéen på vegne af Advokatrådets internationale udvalg og CCBE (Council of Bars and Law Societies of Europe). I morgen har vi møde med Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.

FREDAG

En time før, PD Stras-komitéen har møde med domstolen, stiller jeg mig i kø for at komme igennem security til menneskerettighedsdomstolen. Jeg har aftalt at mødes med den finske dommer, Pauliine Koskelo, som jeg kender fra flere faglige sammenhænge. Vi snakker om, hvordan livet som advokat i København og dommer i Strasbourg er. Vi sludrer også lidt om nordisk juristmøde, som Pauliine plejer at deltage i.

Til mødet med PD Stras-komitéen og menneskerettighedsdomstolen deltager en håndfuld dommere og ti fra sekretariatet. Vi holder møde hvert andet år, og til da-

gens møde har vi valgt tre emner, vi gerne vil drøfte med domstolen. Vi drøfter prioritering af sager og domstolens manglende begrundelser i afgørelser om opsættende virkning. Og så drøfter vi situationer, hvor menneskerettighedsdomstolen giver en advokat forbud mod at repræsentere klienter for domstolen, hvis for eksempel en advokat har løjet eller manipuleret for eksempel ved at sende forkerte eller falske bilag. Der har blandt andet været en sag, hvor en advokat havde genbrugt en klageformular og derfor var kommet til at skrive noget forkert. Vi fortæller, at det opleves som en meget indgribende sanktion, og påpeger det problematiske i, at der er tale om en endelig afgørelse, der ikke kan klages over. Det er præsidenten, der træffer afgørelsen. Svaret tilbage er, at vi må forstå, at det er velbegrundet, når de gør det. Det stiller jeg mig ikke helt tilfreds med. Måske skulle man starte med en afgørelse fra præsidenten i den pågældende sektion, så der er mulighed for at klage til præsidenten. Og så foreslår jeg at starte med en mundtlig advarsel efterfulgt af et tidsbegrænset forbud, så der løbende bliver trappet op. Til det

WEEKEND

svarer de, at det gør de allerede. Måske gør de det på en god måde, men de forklarer det ikke så godt. Fra advokatside påpeger vi, at menneskerettighedsdomstolen – som en af retssikkerhedens største vogtere – bør have en klar og tydelig procedure.

Mødet varer fire timer, og mit indtryk er, at de lytter til, hvad vi siger. Jeg har været en del af komitéen i over et år og har grundlæggende den holdning, at vi som advokater skal give noget tid til det kollegiale arbejde.

Efter mødet taler jeg med en klient over telefonen og med Eskil om Lynetteholm-sagen. Jeg sover lidt i toget, og først i lufthavnen tager jeg mig sammen til at arbejde på retssikkerhedsguiden. Jeg er blevet for gammel til at spare 2-300 kroner på at tage toget hjem klokken 22.30, så da jeg lander i Danmark, tager jeg en taxa og henter Johanna, som er på Christianshavn, med på vejen. Hyggeligt at hun gerne vil være sammen med sin far.

Ind på kontoret for at hente Lynetteholm-sagen og den store straffesag, inden jeg om formiddagen først træner crossfit og så tager til yoga med Lea. Så går jeg i biffen med Johanna om eftermiddagen – vi ser Hunger Games, og om aftenen er vi ude til middag hos nogle venner. Intet arbejde om lørdagen.

Om søndagen arbejder jeg på begge sager og har et Teams-møde om den ene sag og et telefonmøde i den anden. Det er heldigvis sjældent, at mine uger er så pakkede som denne her med to tunge sager, der kører samtidig. Det er hård kost. ♦

Retsplejeloven §126 stk. 5

Obligatorisk efteruddannelse til ambitiøse advokater

Hos JUC har vi dedikeret os til at levere juridisk undervisning af høj faglig kvalitet i mere end to årtier, og vi er stolte af at være Skandinaviens førende udbyder af efteruddannelse til advokater.

Find dit næste kursus her:

Eller besøg juc.dk

JUC

Virksomhedsadvokater I VÆKST

Tekst Nya Vecht

Foto Robert Attermann og Jeppe Carlsen

Et stigende antal advokater bliver ansat som virksomhedsadvokater til at varetage den daglige juridiske rådgivning, fremfor at virksomheder alene benytter sig af ekstern advokatbistand. I 2018, 4. kvartal, var 1624 advokater ansat som virksomhedsadvokater, de udgjorde 25 procent af alle advokater, i 2023 var antallet steget til 2068, som udgjorde 28 procent af alle advokater.

“Vi er en særlig gruppe af advokater, der skiller os ud på den måde, at vi kun har én klient. Vi er ansat i vidt forskellige virksomheder med unikke forhold og juridiske problematikker, som vi får et meget grundigt indblik i, og vi kan derfor yde rådgivning med voksende ekspertise, mens vi er ansat. Men udover det er vi underlagt de samme regler som alle andre advokater,” siger Bolette Wildt, som er formand for udvalget for virksomhedsansatte advokaters vilkår samt eneste medlem af Advokatrådet, som selv er virksomhedsadvokat. Hun er ansat i medicinalvirksomheden Genmab, hvor hun arbejder sammen med fem andre inhouse-advokater og en gruppe jurister. Men det er ikke alle, der har juridiske kolleger at sparre med. I en del virksomheder er der kun én advokat ansat, som dermed står alene med ansvaret for det juridiske område.

“Vi kunne godt tænke os, at der kom mere fokus på virksomhedsadvokaters virke. Der er mange emner at tage fat på, og det forekommer yderst relevant, når næsten hver tredje (28 procent 4. kvartal 2023) af alle advokater efterhånden er ansat i virksomheder og ikke i advokatfirmaer.”

På de følgende sider kan du møde tre virksomhedsadvokater, som fortæller om deres arbejde. ♦

BOLETTE WILDT

Jeg har det juridiske ansvar for 3.400 ansatte globalt

Simone Bruun er ene advokat i kurven hos Viking Life-Saving Equipment, hvor hun arbejder som compliance officer med det globale ansvar i en virksomhed med 3.400 medarbejdere fordelt på alle kontinenter.

“Jeg har altid gerne villet arbejde in-house og har tænkt, at det ville passe godt til mig. Det fik jeg bekræftet, efter at jeg skiftede fra et advokatkontor til min nuværende arbejdsplads.

Ordene kommer fra Simone Bruun, der er advokat og compliance officer. Hun ser det som en kolossal fordel, at hun som virksomhedsadvokat kender en organisation til bunds, hvilket hun ikke finder, at man kommer til på samme måde på et advokatkontor.

“Min oplevelse er, at man på et advokatkontor typisk arbejder med flere forskellige klienter og flere forskellige juridiske problemstillinger. Som inhouse-advokat er man advokat for én klient. Jeg er inde over langt flere aspekter fra forretningsdelen til driften af virksomheden, og jeg er med til at udvikle, lede samt fordele arbejdet i en langt større grad, end jeg sandsynligvis ville kunne i traditionelle advokatfirmaer,” siger Simone Bruun og opsummerer:

“Det, jeg finder spændende, og det jeg drives af, er den treenighed, der består af jura, mennesker og virksomhed. Det, der gør mit arbejde særegent, er, at jeg nu arbejder med juraen i et sammenspil mellem forretningsforståelse og menneskelig samt kulturel forståelse.

Mere generalist end specialist

Simone Bruun var fuldmægtig i et advokatfirma i Grønland, før hun vendte tilbage til Danmark i jobbet hos Viking

Life-Saving Equipment, der har hovedsæde i Esbjerg, og som producerer og servicerer redningsudstyr til søs, for eksempel redningsflåder, redningsveste, brandslukningsudstyr mm.

Simone Bruun går ikke i retten for firmaet, så hvis virksomheden skal føre sager, ansættes der et advokatfirma. Særligt på det punkt adskiller hendes nuværende arbejdsliv sig fra arbejdet som advokat i de traditionelle advokatfirmaer. Men der er også andre områder, hvor en virksomhedsadvokats arbejde er karakteristisk.

“Jeg er absolut mere generalist end specialist. Jeg har både titlen som advokat og som compliance officer i min nuværende stilling, og det betyder, at jeg er inde over alle problemstillinger, der opstår globalt i virksomheden – fra whistleblower og GDPR til eksportkontrol og cybersikkerhed,” siger hun og fortsætter:

“Jeg arbejder i en global virksomhed med datterselskaber i hele verden, og derfor dækker mine arbejdsområder også globalt – fra Danmark til Kina og Sydamerika. I Danmark er vi over 400 ansatte, men globalt har Viking 3400 medarbejdere.”

Som ene advokat på pinden ligger der selvfølgelig et pres på Simone Bruuns skuldre, men hun har langt fra oplevelsen af at stå med ansvaret alene.

“Jeg sidder i en virksomhed, der blev startet i 1960, og som har bygget ovenpå i 63 år. På den måde er jeg omgivet af erfaring, kompetencer og

ressourcer så langt øjet rækker, og jeg oplever helt klart, at der bliver delt viden på kryds og tværs.

Bliver holdt til ilden

Simone Bruun ser også klare fordele ved at være den eneste advokat i en virksomhed. Blandt andet betyder det, at hun er med hele vejen rundt, og det taler lige ned i hendes faglige ønsker om ansvar, løbende udfordringer og globalt udsyn.

“Jeg bliver holdt til ilden, da jeg hele tiden skal optimere mig selv og min arbejdsindsats, og det kan jeg rigtig godt lide. Jeg er med i maskinrummet, og jeg føler, at der er stor tilid til mig. Som eneste advokat skal man kende organisationen ned til den mindste detalje,” fortæller hun.

For Simone Bruuns arbejde er både intern og ekstern faglig sparring og fokus på netværk et helt centralt element. Det er blandt andet sådan, hun udvikler sig fagligt, fortæller hun.

“Den vidensdeling er så vigtig – særligt når man er inhouse-advokat. Jeg har rigtig mange kollegaer i virksomheden, som har virkelig meget værdifuld indsigt. Men når vi er ovre i en kompliceret juridisk problemstilling – det kan for eksempel være de nuværende sanktioner som følge af den geopolitiske uro – har jeg et stort fagligt netværk, som jeg kan trække på.”

Simone Bruun oplever, at andre advokater, hun rækker ud til, er både respektfulde, nysgerrige og åbne om-

kring hendes arbejde.

“I mit arbejde skal jeg være opdateret på nyeste viden, både juridisk, forretningsmæssigt og politisk. Rammerne synes bredere inhouse end på et advokatkontor, og i mine øjne er det en stor fordel, at jeg allerede nu skal være så tværfagligt orienteret, for jeg tror, at vi som jurister og advokater skal kunne favne bredere i fremtiden end det, vi gør i dag. Og lige der har virksomhedsadvokater med vores mere helheds- og forretningsorienterede tilgang til juraen måske en fordel,” siger hun. ♦

JEG BRUGER MIN JURIDISKE BAGGRUND I ALT

Advokat Theresa Moltke balancerer to kasketter hos mediekoncernen Schibsted, hvor hun både er ny landechef og juridisk chef. Selv om hun laver meget andet end jura, er hendes faglige baggrund med i alt, hvad hun foretager sig på sit arbejde.

Theresa Moltke er netop blevet udnævnt til ny landechef for Schibsted Danmark, som blandt andet ejer markedspladserne Den Blå Avis og Bilbasen. Derudover er hun juridisk chef i Schibsted Nordic Marketplaces, som hun varetager sideløbende med arbejdet som dansk landechef. Hun er ikke i tvivl om, at hun er landet på den helt rette hylde, hvor hun både bliver udfordret og samtidig stadig har juraen med ind over det hele.

“Jeg bruger jura i alt, hvad jeg laver. Selv i min nye rolle som landechef har jeg en form for ballast, når jeg skal vurdere ting qua min juridiske baggrund. Den baggrund er et meget effektivt analyseapparat, som jeg kan bruge, uanset hvilke problemstillinger jeg står overfor – og det er stadig tilfældet på nuværende tidspunkt, hvor mit arbejde består af meget andet end jura,” fortæller hun.

Jura havde de bedste fester

Karrierevejen ind i jura var dog et lidt tilfældigt valg, da hun ikke vidste, hvad hun ville, da hun var færdig med gymnasiet. Hun læste HH, hvor hun opdagede, at erhvervsret var sjovt, og da hun samtidig vidste, at de bedste fester var på jurastudiet, var det ikke en svær beslutning. Efter endt studie var hun ikke i tvivl om, hvilken retning hun skulle tage.

“Jeg kunne virkelig godt lide konkurrenceret på studiet, og jeg kunne mærke, at jeg ikke havde den store

lyst til at komme ind i advokatbranchen – jeg havde arbejdet kortvarigt i et større advokatfirma, men jeg synes simpelthen, at det var så stressende,” forklarer hun.

Da hun samtidig havde et ønske om at blive mere specialiseret i konkurrenceret, begyndte hun at arbejde hos Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, hvor hun fik en meget grundig uddannelse i konkurrenceret.

“Men der kom også et tidspunkt, hvor jeg følte, at jeg gjorde mig selv lidt sårbar ved at blive så specialiseret indenfor et område. Det var en af grundene til, at jeg søgte ind i en virksomhed, hvilket straks tiltalte mig. Jeg kan lide at være nede i maskinrummet og være en del af den operationelle kommando.”

Med i processen fra start til slut

Theresa Moltke slår blandt andet på, at som inhouse-advokat kan man ikke komme ret meget tættere på forretningen.

“Jeg er ikke kun advokaten i mit arbejde – jeg er så meget mere end det. Jeg driver også projekter, og jeg hjælper også med at løse problemstillinger, der er relaterede til alt lige fra for eksempel projektstyring til kommunikation eller kundeservice og meget andet. Jeg er så integreret, og jeg har en langt bredere rolle end som advokaten, der kommer med en juridisk vurdering og trækker sig ud. Jeg er med i processen, fra den starter, til den slutter.

Jeg er et af de tandhjul, der medvirker til at drive forretningen, hvilket er en kæmpe forskel fra at være på et advokatkontor. Der bliver man typisk ringet op af en klient, der har en juridisk problemstilling, og så hjælper man med den. Man er ikke en integreret del af alle de øvrige forretningsprocesser,” forklarer hun.

Hun understreger dog, at det er vigtigt at huske på, at virksomhedsadvokater og procesadvokater kan hver deres ting, og at der er brug for begge dele. Måske endnu mere i fremtiden, hvor særligt den teknologiske udvikling kan betyde, at der i højere grad bliver brug for specialister indenfor juraen.

“En advokat er jo specialiseret indenfor noget, mens vi virksomhedsadvokater er mere generalister. I min virksomhed kigger vi rigtigt meget ind i AI i øjeblikket og netop på baggrund af det, tror jeg, at man i højere grad kommer til at have brug for specialisterne. For et langt stykke henad vejen kan man meget nemt finde generel information ved hjælp af for eksempel AI, særligt i takt med, at AI bliver mere avanceret. Man får i højere grad brug for nogle specialister, hvis man for eksempel skal faktatjekke output fra AI.”

Kvinder søger mod virksomhederne

På trods af at AI lurar i baggrunden, er Theresa Moltke ikke i tvivl om, at hun har taget den rigtige beslutning, når det handler om hendes karriere. Særligt i lyset af at hun ganske tidligt indså, at et job som advokat i et traditionelt advokathus ikke var for hende. De høje krav om mange arbejdstimer finder hun uforeneligt med det liv, som hun gerne vil leve.

“Det er nu engang den forretningsmodel, som advokatbranchen har, men den er altså virkelig svær, hvis man gerne vil have kvinder til at blive i branchen, efter de har fået børn, for der ønsker de fleste af os ikke længere at lægge det samme antal timer som tidligere. Jeg har indtrykket af, at de forsøger at ændre det i branchen. Der er eksempelvis masser af andre brancher, hvor der sidder kvinder med familier i høje stillinger, så der må være noget

strukturelt, som gør en forskel i netop denne branche,” siger hun.

Hun peger på, at en af forskellene er, at hun ikke sælger sine timer, som advokaterne gør, men at hun er en del af en virksomhed, der arbejder på et produkt, hvor der sidder et helt team.

“Jeg har selvfølgelig lagt timer i mit arbejde for at komme hertil, men slet ikke i det omfang som jeg kan se, at mine veninder lægger i deres stillinger som advokater, for de arbejder jo

hele tiden. Jeg tror klart, at branchen må se på strukturerne og ændre på dem, så der er en større mulighed for work-life-balance. Jeg tror især, at det er vigtigt, når man ser på de årgange, der kommer ud fra jura nu, for der er over 70 procent kvinder. Man går glip af et kæmpe potentiale hos advokatkontorerne, for de kvinder ender jo med at vælge arbejde i den offentlige sektor eller hos virksomheder i stedet for,” siger Theresa Moltke. ♦

Jeg har kun én klient men mange opgaver

Jakob Hahn, advokat og branchedirektør i Danmarks Rejsebureau Forening, er en mangefacetteret blæksprutte, der både skal have styr på juraen, interessevaretagelse sin virksomhed og fremme det politiske arbejde.

Når man er virksomhedsadvokat, har man kun én klient, nemlig den virksomhed, hvor man er ansat som advokat. Det er imidlertid en lidt særlig form for klient, idet virksomhedsadvokaten som følge af ansættelsesforholdet er afhængig af sin virksomhed på en måde, som for det meste ikke kendetegner andre advokat-klientforhold.

Men det betyder også, at man i højere grad er en blæksprutte, der skal kunne varetage flere opgaver end, hvad der normalt forventes af en advokat, og det adskiller sig blandt andet ved, at der er meget andet end ren jura i arbejdet.

For Jakob Hahn, der er advokat og branchedirektør i Danmarks Rejsebureau Forening, byder hans arbejde på langt mere end Karnov og processkrifter.

“Mere end halvdelen af min arbejdstid går med interessevaretagelse og politisk arbejde. Jeg arbejder også meget med hele den lovforberedende proces, hvor man på et advokatkontor som udgangspunkt kun fortolker på eksisterende regler og lovgivning,” forklarer han.

Skal favne bredt

Jakob Hahn er heller ikke underlagt regler og krav omkring fakturering af klienten, hvilket også betyder, at han har god mulighed for at gå væsentligt mere i dybden på visse områder. Som mange andre virksomhedsadvokater fremhæver Jakob Hahn også den sto-

re alsidighed, som kan findes i hans arbejde.

“Jeg favner rigtig bredt, for udover at sidde med hele den erhvervsretlige del af obligationsretten skal jeg også have stort fokus på forbruger- og transportretten, da det er disse områder, som beskytter de rejsende. Derudover bliver man også mødt med flere behov indenfor alskens områder i en brancheforening. Jeg kan pludselig finde mig selv i en situation, hvor jeg skal sætte mig ind i mange aspekter af ansættelsesretten, fordybe mig i virksomhedsoverdragelser eller opklare ophavsretstvister, så jeg kommer vidt omkring.”

Størstedelen af Jakob Hahns tid bruges på at rådgive medlemmerne, som er rejsebureauer og rejsearrangører i forhold til rettigheder og pligter indenfor området.

“Desuden står jeg også for interessevaretagelse og skal sikre, at lovgrundlagene ikke kommer til at påvirke rejsebranchen for negativt. Jeg skal basalt set sørge for, at den politiske del er i orden ved at bruge mine juridiske forudsætninger til at forudse de konsekvenser og påvirkninger, som et givent lovforslag kan have for branchen,” siger han.

Vejen ind

I modsætning til nogle advokater var det ikke tv-serier om advokater eller John Grisham-krimier, der trak Jakob Hahn ind på jurastudiet og derfra vi-

dere ind i virksomhedsjuraen. I stedet startede han med at læse administration i Aalborg, hvor der på det første år var juridiske moduler, som han blev så grebet af, at han valgte at skifte retning til erhvervsjura.

“Jeg tror, at en af de ting, der tiltrak mig, var den juridiske metode at tilgå tingene på blandt andet gennem analyse af jus og fakta indenfor nogle forholdsvise faste rammer,” forklarer han.

Dengang var der en erhvervsjurauddannelse i Aalborg, som blandt andet bød på en del tung økonomi, og derfor endte han med at skifte til den rent juridiske uddannelse i Aarhus. Mens han læste jura, havde han ikke en klar opfattelse af, at han skulle arbejde med erhvervsjura, for Jakob Hahn havde specialiseret sig i immaterialret og ophavsret. Men da han kom ud på arbejdsmarkedet i starten af nullerne, var jobmulighederne ringe.

“Da jeg havde søgt en del stillinger i det jyske, faldt jeg over en stilling i København, hvor de søgte en konsulent til rejsebranchen – og her sidder jeg så stadig. Jeg havde allerede da et godt indblik i, hvordan rejsebranchen fungerede på godt og ondt, for en stor del af mit studie måtte jeg selv finansiere, da jeg havde opbrugt en del af min SU, mens jeg læste i Aalborg, og derfor arbejdede jeg som rejseleder ved siden af mit studie i Aarhus. Derfor fandt jeg det også spændende at skulle arbejde med den juridiske del af rejsebranchen, og jeg var absolut også til-

trukket af de politiske aspekter i det,” siger han.

Vil gerne i retten

Jakob Hahn har tidligere siddet som den eneste advokat i Danmarks Rejsebureau Forening, men efter han er blevet branchedirektør, og foreningen er fusioneret med Dansk Erhverv, har han fået flere juridiske kollegaer, og netop sparringen med ligestillede er vigtig for ham.

“Som brancheorganisation er vi med i en fælleseuropæisk brancheorganisation, hvor jeg sidder som næstformand i en juridisk arbejdsgruppe, hvor jeg er sammen med advokater, der har speciale indenfor rejseområdet

i hele Europa, så der finder jeg sparring. På det nationale plan kan jeg finde sparring hos nogle af de eksterne advokatkontorer, som vi gør brug af i forbindelse med rådgivning på de områder, hvor vi ikke selv er komfortable,” siger han.

Hvis Jakob Hahn engang i en fjern fremtid ikke længere skulle være på sin nuværende arbejdsplads, er han ikke i tvivl om, at han ville vælge et arbejde i en anden interesseorganisation, da han ikke kan forestille sig et arbejdsliv, der ikke har kombinationen af erhvervsjuraen og det politiske arbejde, som han sidder med i dag. Men han har et enkelt mål, som han på længere sigt godt kunne forestille sig.

En advokat, der er ansat i en virksomhed, kan nemlig virke som advokat og herunder benytte sin advokattitel i forbindelse med virksomhedens egne forhold, eksempelvis som repræsentant for virksomheden under en retssag, og lige netop at kunne føre en sag i retten drømmer Jakob Hahn om.

“Jeg har oplevet, at jeg under sager kan få lyst til at afbryde de advokater, som vi har til at gå i retten for os, fordi jeg nogle gange synes, at jeg har nogle langt bedre argumenter, da jeg jo kender vores organisation til bunds, så at kunne føre sager i en retssal er jeg ikke afvisende overfor at gøre i fremtiden.” ♦

Man må gerne sige nej til klienter

Juraprofessor Ditlev Tamm er med egne ord en humanistisk jurist, der snart har trådt sine sko i juraens verden i 59 år. Lige præcis humanismen savner han mere af i advokatstanden. Advokater gør ikke nok for at fremstå som nogle, der går op i lov, ret og retssikkerhed, mener han.

“Ved du, hvorfor hajer ikke bider advokater?”

“Nej?”

“Kollegial høflighed.”

Og således er samtalen i gang. For de udenforstående bør det nok nævnes, at juraprofessor Ditlev Tamms vittige indspark falder i sammenhæng med hans besvarelse på spørgsmålet om, hvorvidt det er fortjent, at advokater generelt ikke topper troværdighedsmålingerne, og at det selvfølgelig er ment som en spøg, understreger han.

Ditlev Tamm er som juraprofessor og meningsdanner velkendt i den brede offentlighed. Han har sat sit aftryk som en dreven samfundsdebattør med holdninger til både jura, kultur, mode og samfund.

Men for en gangs skyld skal det ikke handle om hans farvestrålende tøjskab eller hans engagement i den offentlige debat. Det skal handle om hans syn på advokater.

“Advokater er som alle andre grupper af mennesker vidt forskellige. Jeg har mødt ikke så få advokater, som jeg beundrer for deres flid og dygtighed, uegennytte og engagement, og jeg har mødt advokater, hvis holdninger til livet og faget, jeg rent ud sagt ikke brød mig om, og som jeg har svært ved at forene med den respekt, der bør bestå om et så vigtigt hverv. I mit professionelle møde med advokater som censorer på universitetet og gennem mit arbejde i diverse råd og nævn har jeg absolut intet at udsætte på deres kvalifikationer og tilgang til hvervet. Jeg har som regel kun oplevet

dygtighed og professionalismisme blandt de advokater, jeg har mødt. Højst har jeg en gang imellem spurgt mig selv, om det nu også var nødvendigt, at så mange advokater mødte op – og modtog honorar for fremmøde – i mindre sager,” siger han.

Fordomme er der nok af

Nogle ting står nærmest skrevet i sten. I Ditlev Tamms tilfælde var vejen mod jurastudiet allerede cementeret og brolagt. En oldefar var jurist, hans farfar og morfar var jurister, hans egen far var jurist, og hans mors bror var jurist. Ditlev Tamm begyndte således også på jurastudiet. Egentlig ikke fordi han nærrede et brændende ønske om at blive jurist eller stå vagt for retssikkerheden endsige praktisere som advokat, men fordi det lå lige for. Hvad han ikke vidste eller forestillede sig, da han trådte over dørtærsklen til jurafakultetet i 1964 i København, var, at han skulle ende med at være knyttet til det selvsamme sted i de kommende 59 år, og i virkeligheden stadig er det som professor emeritus. Med hans egne ord er meget af hans karriere opstået ganske tilfældigt, og at han er endt her som professor i jura er også kommet som noget af en overraskelse for ham selv, idet han havde regnet med en mere traditionel juridisk embedsmandskarriere og kun det, når nu først juraen var valgt.

“Advokater bør kunne give nogle gode råd til mennesker, der har brug for juridisk bistand og rådgivning. Lige dette har jeg aldrig haft lyst til.

Jeg er mere interesseret i mine egne end i andres sager, så jeg beundrer i virkeligheden dem, der gerne vil høre på og hjælpe med at løse andres problemer. Juraen er jo samfundets ingeniørkunst, og juridisk bistand er en helt nødvendig del af samfundslivet. Den gode advokat må forventes at kunne det område, han rådgiver indenfor, på rygraden for at hjælpe sin klient med at finde den bedst mulige løsning eller omvendt finde den rigtige kollega, hvis han fornemmer, at andre kan rådgive bedre på det pågældende felt.”

Ifølge Ditlev Tamm er fordomme omkring advokater så gamle som advokatstanden selv. Meget af det, der siges både i spøg og alvor, er netop fordomme og idéer af stereotyp art, som den om den iskolde advokat, der tager tårnhøje salærer og er villig til at sælge sin sjæl og forsvarer uholdbare standpunkter i klienters sager, men som jo ikke nødvendigvis udtrykker advokatens egne holdninger. Billedet passer måske nok indimellem, men advokater er som sagt forskellige.

“En advokat må ikke medvirke til falsk forklaring i retten, men man må jo nogle gange lyve eller i hvert fald tage let på sandheden som advokat, hvis man for eksempel argumenterer for frifindelse, selvom man er overbevist om, at vedkommende er skyldig. Og retorikken kan jo indimellem fjerne sig en del fra den nøgne sandhed. Den slags kan skabe fordommen om, at enhver advokat er villig til at pantsætte sin samvittighed for penge,” siger han.

Han understreger samtidig, at han og de fleste, der tænker sig om, udmærket godt ved, at mange advokater ikke går på kompromis med deres samvittighed.

Forbindes med store salærer

“Ud fra mit synspunkt har det været uheldigt for advokatstanden, at advokater i dag ofte forbindes med meget store salærer og undertiden også med et let blakket ry og en svag moral, hvor det handler om helst kun at tage de sager, hvor der er udsigt til et stort honorar.”

Ifølge Ditlev Tamm ville det klæde advokatstanden, at advokaternes egne organer fremstod som mere aktive, når det gælder om at holde justits i egne rækker. Der er også brug for en stærkere røst fra advokaterne om samfundskritiske emner. Og han mener også, at ikke sjældent anes bag tale om retssikkerhed og behov for mere advokatbistand og klageadgang i højere grad en interesse for advokaters indtjening og beskæftigelse end for retssikkerheden.

“Advokater har jo som regel udsigt til en høj indtjening. Til tider tager det sig ud som om, ret håbløse sager føres så langt frem i systemet, at engagementet ikke længere er drevet af lov og ret, men af udsigten til højere salær ved at blive ved til skade for alle implicerede. Det er måske nok også et spørgsmål, som de fleste stiller sig selv – hvorfor skal advokater tjene så mange penge for nogenlunde den samme slags arbejde, som mange andre jurister laver?” spørger Ditlev Tamm retorisk og konkluderer i samme åndedrag, at det ifølge ham skyldes, at advokater som faggruppe i høj grad har fået mulighed for at fastsætte høje

honorarer samt bobehandlings- og andre gebyrer og vedtaget dem som egne regler. Advokatstanden lukrerer også på, at offentlige myndigheder tilsyneladende i stadigt mindre omfang tør tage et juridisk ansvar og derfor spørger Kammeradvokaten eller andre advokater om ofte dyre råd.

“Jeg mener, at man skal overveje, om indtjening og det økonomiske incitament undertiden er prioriteret lige vel højt nok op i forhold til, hvad der egentligt tilbydes. Advokatgerningen er jo ikke et særligt innovativt eller risikofyldt stykke arbejde. Som advokat er man jo ikke leverandør af et produkt, der skaber omsætning og dynamik i samfundet. Advokatvirksomhed er ikke særlig produktiv, men alligevel får advokater et som regel ret højt honorar uden rigtigt at skabe noget,” siger han og forklarer, at han i den senere

tid blandt andet har undret sig over den voldsomme brug af advokatundersøgelser for eksempel i metoo-sager.

“Her bevæger advokater sig videre end rådgivning af ledere og begynder at udføre arbejde i form af afhøringer og vurderinger af forklaringer om intime forhold, som advokater efter min mening slet ikke er uddannet til og ikke bør bevæge sig ind på, og hvor man kan få fornemmelsen af høje honorarer i sager, som ofte ikke har så meget med kompliceret jura at gøre, står bag.”

Advokater skal kunne sige fra

Med afsæt i sin juridiske baggrund har Ditlev Tamm formået at beskæftige sig med en række andre emner, som han er interesseret i, og blandt andet store dele af humaniora ligger hans hjerte nært.

“Min tilgang til verden som jurist er meget humanistisk præget, og jeg brænder for historie og kultur, hvilket ikke nødvendigvis i dag er juras kerneværdier, men bør være det, også når det gælder om at identificere retlige problemstillinger og løse dem. Men kombinationen af de to ting, humaniora og jura, synes jeg selv, at jeg har formået at knytte sammen i mit liv som universitetsjurist og i min juridiske livsanskuelse. Og så mener jeg jo absolut, at det er væsentligt for en jurist at være humanistisk orienteret, læse bøger, orientere sig bredt og forsøge kvalificeret at tage del i debatten om livet i det omkringliggende samfund.”

Ditlev Tamm finder det uheldigt, hvis advokater får ry for at være villige til at forsvare hvad som helst og glemme, at de netop er en samfundsgarant, som skal være medvirkende til at sikre, at vi lever i en retsstat, og derfor ikke kun har en forpligtelse i forhold til egen indtjening. Advokater bør efter hans mening forbedre deres evne til at sige fra, hvilket, som han ser det, blev tydeliggjort med Højesterets afgørelse i sagen om firmaet Bech-Bruuns rådgivning af skattesvindlere, som kunne minde om rådgivning i selskabstøm-

mer-sagerne for nogle år siden.

“Bech-Bruun-sagen har været katastrofal for firmaets anseelse, men også på sin vis nyttig, fordi Højesteret fandt anledning til at fastslå, at man som advokat skal overveje nøje, hvilke interesser man tjener. Som advokat bør man – som alle andre, men især når man er så privilegeret som advokat og bør vide bedre – have en opfattelse af, at man er en del af det samfund, man bor i, og vide, hvor grænsen mellem lov og ret ophører. Man skal derfor som advokat være villig til at sige nej til en klient, selvom det kan gøre ondt økonomisk.”

Højesteret har skåret rigtig godt igennem i den sag, mener Ditlev Tamm, og klart slået fast, at advokater bærer et ansvar, samt slået fast, hvad en advokats ansvar er. “Derfor synes jeg, at det er en meget vigtig højesteretsdom både for de implicerede, for advokatstanden som sådan og for respekten for lov og ret.”

Branchen bør gribe i egen barm

Ditlev Tamm efterspørger, at flere advokater med selvindsigt tør kritisere advokatstanden. Han har den opfattelse, at man meget hurtigt kan blive

stemplet som en slags forræder mod sin stand, hvis man er kritisk overfor andre advokater.

“Fraværet af intern kritik kan godt fremstå for udenforstående som et problem. Kritik bør fremmes, og større åbenhed kan være medvirkende til at ændre på nogle af de negative opfattelser, der både med rette og – nok mest urette – er i sving om branchen. Jeg vil være bekymret, hvis man ikke først forbinder en advokat med et stærkt engagement for lov og ret, men i stedet for med en person, hvis standpunkt og mening er til fals for egen vinding. Jeg synes måske ikke altid, at advokaterne som stand gør nok for at fremstå som nogle, der først og fremmest går op i lov, ret og retssikkerhed,” siger han.

“Jeg vil ikke være uretfærdig overfor advokatstanden. Man har nok som forretningsadvokat bedre chancer for succes, hvis man fremstår mere farveløs og ikke profilerer sig på stærke meninger om samfundet. Jeg har jo fordelene ved at være professor og leve i universitetsverdenen. Her forventes det jo nærmest, at man er kritisk, og det har som regel ingen negative konsekvenser for én.” ♦

39

DITLEV TAMM

Ditlev Tamm blev dr.jur. i 1977, professor året efter, og dr.phil. i 1984 på disputatsen ‘Retsopgøret efter Besættelsen.’ Derudover er han forfatter, tv-vært, debattør og crossdresser.

FIELD'S-SAGEN

VAR EN TRAGEDIE FOR ALLE PARTER

Som forsvarer i Field's-sagen besluttede Luise Høj tidligt, at det ikke ville gavne hendes klient, at hun talte med pressen. Opgaven handlede ikke om, hvorvidt den dengang 22-årige psykisk syge mand havde skudt i indkøbscentret i Field's, men om at finde den rigtige sanktion. Landsretten endte med at sende Luise Højs klient på Sikringsafdelingen, hvor der ikke er plads.

Jeg har haft mange alvorlige sager om personfarlig kriminalitet, men denne sag ligner ikke andre sager. Det er første gang, vi har oplevet noget så voldsomt. Den søndag, det skete, var jeg hjemme. Jeg så det i nyhederne og fulgte løbende med hele dagen. Det første, jeg tænkte, var, om der mon var nogen, jeg kendte i Field's den dag. Nok ligesom så mange andre. Jeg tænkte ikke, at der stod mit navn på opgaven som forsvarer.

Jeg fik så en henvendelse fra en advokatkollega, som spurgte, om jeg ville hjælpe den pågældende, som blev anholdt kort tid, efter at han havde skudt i Field's.

Jeg havde ingen forbehold i forhold til at tage sagen. Jeg er beneficeret i København og Lyngby og har pligt til at tage de sager, som retten beder mig tage. Nu var det så ikke retten denne gang, men en kollega, der spurgte. Uanset hvad så kan jeg sige helt grundlæggende: Jeg sidder ikke og sorterer i folks forbrydelser. Vi har en rolle, vi tager på os som forsvarere i retssamfundet. Jeg har ikke sympati for nogen som helst former for kriminalitet. Jeg siger ja til alle de sager, jeg har tid til at påtage mig.

Jeg vil gerne amputere det der med, at man går til sagen på en bestemt måde, fordi den er af en bestemt karakter. Jeg møder min klient, som jeg møder alle andre, og går til sagen som alle andre.

Jeg vidste godt, at manden var sårbar. Det kunne jeg læse mig til. Både med de oplysninger, der havde været fremme, og i forhold til det, der var sket. Ligesom retssystemet behandlede denne sag på samme måde som alle andre sager, så var det også min tilgang til det.

Når du kommer ind i en situation, hvor der er meget virak, så tror jeg, at det er vigtigt at signalere ro i forhold til den situation, vi står i. At signalere til ens klient, at det her skal jeg nok hjælpe dig med. Og det har jeg prøvet rigtig mange gange før.

Jeg vil ikke fortælle noget om, hvordan min klient svarer og reagerer på det, jeg siger. Den del sorterer jeg fra i min fortælling. Jeg kan sige, at min oplevelse var, at vi havde en god kommunikation gennem hele forløbet. Andet vil jeg ikke sige.

Sagen var meget veloplyst fra starten af. Der var ingen tvivl om, hvem gerningsmanden var. I forhold til det rent juridiske kan man tænke:

Skal han så ikke bare erkende? Men jeg sagde: 'Min klient ønsker ikke at oplyse, hvordan han forholder sig til sagen under åbne døre.' Jeg fik lukket dørene og fik redegjort for synspunktet, som er at: 'De faktiske oplysninger bestrider vi ikke. Vi bestrider ikke, at han har været i Field's med et våben og afgivet skud.'

Spørgsmålet er, om man som forsvarer bør gå ind og sige, at han erkender, når man har en klient med den profil. For så erkender du jo en ond vilje. Hvis du nu for eksempel har været sindssyg i gerningsøjeblikket, så er du ikke drevet af en ond vilje. Så er det din sygdom, der giver sig udslag i noget. Det var derfor, jeg sagde: 'De faktiske omstændigheder er, som de er', men i forhold til selve stillingtagen til skyldspørgsmålet, der siger jeg så helt standardmæssigt, at han 'nægter sig skyldig.' Og den frase dækker over utroligt mange ting. Den kan dække det, at man måske erkender en anden paragraf, nødret eller andet. Den er enorm bred. Men vi bruger den i grundlovsforhøret til at pause ud og undersøge mere. Jeg vidste godt, at pressen ville spørge: 'Sig mig engang – nægter han sig skyldig? Altså han er taget på fersk gerning derude.' Men der er altså en mening med det.

Jeg sagde kun ganske få ord til pressen den første dag. Så gik der mange måneder, inden jeg sagde noget igen. Pressen er ofte meget erfarne, men de har behov for at sige: 'Forsvareren oplyser sådan og sådan, og derfor nægter han sig skyldig.'

Jeg fik lukket dørene af hensyn til min klient og fik selvfølgelig nedlagt navneforbud. Det blev der en kamp om, som jeg gerne ville have haft i Højesteret. Det handler om at sikre hans rettigheder og beskytte ham så meget, som retsplejeloven giver mulighed for.

Det var under hovedforhandlingen i byretten, at pressen ville have det ophævet. Det havde vi et særskilt retsmøde om. Byretten ophævede forbuddet, og det gjorde man også i landsretten. Jeg bad Procesbevillingsnævnet om lov til at gå til Højesteret, men fik afslag. Det er derfor endeligt afgjort, at der er ikke noget navneforbud. Men jeg tror faktisk ikke, der er nogle danske medier, der har nævnt min klients navn. Det blev de også ved med at argumentere med, at de ikke ville gøre, og der var meget debat om det, men jeg synes

OM SAGEN

Søndag den 3. juli 2022 blev der skudt i indkøbscentret Field's på Amager. Den første anmeldelse, politiet modtog, kom ind kl. 17.35. Politi og ambulanacer rykkede massivt ud. Fra det første skud til anholdelse gik der 16 minutter. En 22-årig etnisk dansk, psykisk syg mand blev anholdt ved motorvejsnedkørslen i nærheden af Field's.

Tre personer blev dræbt i Field's. En 46-årig russisk mand, en 17-årig pige og en 17-årig dreng. Derudover var fire personer alvorligt sårede. Yderligere tyve personer kom til skade, og tre blev lettere sårede. Han blev tiltalt for tre drab samt ti identificerede og tyve uidentificerede drabsforsøg. Derudover trusler, fareforvoldelse og ulovlig våbenbesiddelse. Han blev kendt skyldig i alle forhold i tiltaleskriftet og blev i byretten og landsretten dømt til anbringelse på Sikringsafdelingen på ubestemt tid. Der er kun 30 pladser og en del personer på venteliste, og derfor er han fortsat anbragt på den retspsykiatriske afdeling.

jo, at jeg er nødt til at sikre ham. Det mindede mig lidt om i gamle dage, når man straffede de åndssvage og hængte dem ud. Hvis du har en klient, som er sindssyg i gerningsøjeblikket, så synes jeg, at navneforbudsdiskussionen er en anden end for raske.

Jeg brugte en del tid på at dykke ned i psykiatrien og i psykiatri- og sundhedsret. Som forsvarer, er det jo ofte ikke noget, der som sådan har vores interesse. Medmindre du kan påvirke, om klienten er skyldig eller ej, så er det sjældent noget, vi graver i. Vi spørger ikke: 'Hvorfor gjorde du det her?' Vi begynder heller ikke at grave i folks barndom eller ungdom for at finde ud af, hvorfor de har gjort, som de har gjort. Men lige nøjagtig i den her sag, synes jeg, at jeg var nødt til at kigge ned i det, fordi jeg tænkte, at det faktisk kunne have en betydning for den sanktion, han skulle have, om han måske reelt var blevet udsat for fejlbehandling.

Det blev tidligt kendt, at han selv havde henvendt sig i det psykiatriske system og rakt ud efter hjælp i foråret inden hændelsen. Region Hovedstaden nedsatte en taskforce for at finde ud af, hvad der var sket i det behandlingsforløb, min klient havde haft i Amager Psykiatri, og hvad der kunne have ført til, at han havde den her reaktion. Der var en del fremme i pressen om, at han ikke havde fået den hjælp, han skulle have.

Mit indtryk var – også når journalisterne rettede henvendelse til mig – at de vidste meget mere om, hvad der stod i Region Hovedstadens undersøgelser, end jeg fik at vide.

Jeg bad om aktindsigt i redegørelsen, men det eneste, jeg kunne få, var pressemeddelelsen og nogle *bullet points* til forbedringer. Det, som alt sammen var med på det åbne pressemøde. Så jeg løb imod en mur i forhold til at finde ud af, hvad der egentlig var foregået.

Der var jo så også en tilsynssag ved Styrelsen for Patientsikkerhed, og der bad jeg så om aktindsigt hos dem. Der gik noget tid, men så fik jeg lige pludselig rigtigt meget at vide. Der var en masse interessant materiale, som jeg brugte aktivt i forsvaret af min klient. Ikke noget, der kunne få ham ud af selve sagen, men som kunne være med til at fortælle den rigtige historie om, hvorfor det her var sket.

Det viste sig, at Styrelsen for Patientsikkerhed havde fået nogle sagkyndige til at udtale sig om behandlingsforløbet, og når man læste ned i det, så var det jo helt uhyre interessant, hvad de skrev. Begge sagkyndige var enige om, at han simpelt hen ikke havde fået en god behandling i det psykiatriske system, og der var en af dem, som skrev, at nedtrapningen af den antipsykotiske medicin kunne have øget risikoen for, at han blev farlig. De mente ikke, at han var sindssyg, men at han havde autisme. Så blev han sendt over i det almindelige ambulante system, og der begyndte man at nedtrappe den antipsykotiske medicin, han fik og havde brug for. Han blev fejldiagnosticeret og fejlbehandlet. Det var interessant for mig at vide som forsvarer.

Rent juridisk var det ikke en svær eller kompleks sag. Men det var en tung sag. Der var mange vidner, der skulle afhøres, og mange af dem var børn. Det er usædvanligt, at børn er inde og afgive forklaring om noget, der er så alvorligt. De er jo meget sårbare, og de har været udsat for noget meget traumatisk. Nogle af dem har set andre mennesker blive skudt. Jeg var i Børnehuset en del gange i efteråret for at være med til vidneafhøringerne, for børn skal selvfølgelig ikke ind og afgive vidneforklaring sommeren efter.

Vi havde tre forberedende retsmøder mellem forsvarer, anklager, bistandsadvokat og retten inden selve retssagen. Det er ret usædvanligt i straffesager, men det var simpelthen for at få styr på processen og få klarlagt: 'Hvad er vi enige om, hvad er vi uenige om?' Det har jeg taget med mig videre og opfordrer til, at man kopierer det i andre større sager, for det fungerede rigtigt fint. Også fordi vi vidste, at der kom mange vidner ind. Der var et par dage, hvor vi havde 10-12 vidner, og det er alle sammen personer, der har oplevet noget traumatisk.

Der var mange forurettede i den her sag. Alle, der var i Field's den her dag eller havde været der tidligere på dagen eller havde planer om at tage derud senere men aldrig kom derud – de følte sig faktisk ramt. De blev ikke alle indkaldt som vidner, men der var en gigantisk mængde af vidneforklaringer at læse igennem, for så mange rettede henvendelse til politiet og sagde: 'Jeg har også været der.'

Jeg synes faktisk, at vi har haft et godt samarbejde mellem anklagemyndigheden og forsvaret, og det er gledet rigtigt fint i retssystemet.

I forhold til vidnerne kan man som forsvarer tænke, at man skal huske at stille vidnerne nogle spørgsmål for at signalere, at man udfylder sin rolle, og at man gør noget.

Jeg stillede meget få spørgsmål til vidnerne. Jeg vil ikke stille spørgsmål bare for at signalere, at jeg laver noget, men kun når det er væsentligt og relevant.

Jeg blev selvfølgelig ringet op af rigtig mange danske medier fra dag ét, – men også af udenlandske, og det er virkelig usædvanligt. Jeg svarede ikke på henvendelserne. Fra starten tænkte jeg, at der var så meget virak, at jeg besluttede mig for, at jeg ikke ville medvirke til noget af det.

Jeg sagde jo ganske få ord lige efter grundlovsforhøret, og så gik der nogle måneder, før jeg lavede et interview til TV 2. Det var efter klar aftale med min klient, og det var, fordi at de havde den vinkel på om hans behandlingsforløb. Derfor gav det mening at medvirke til det.

Jeg er ikke en offentlig myndighed. Så jeg har ikke pligt til at udtale mig. Medmindre det er noget, som er efter aftale med min klient og gavner min klients sag, så svarer jeg ikke på henvendelser. Og sagen kørte jo sit eget liv hele efteråret alligevel.

Det er ikke noget, der påvirker sagen eller bevisførelsen, men hele bagtæppet var jo, at de fleste i København følte, at de havde en aktie i den her sag. Det lå der og ulmede på en helt anden måde end ellers.

Derfor var det også vigtigt at få frem, hvad der var min klients baggrund. Og det kom frem også uden min hjælp. Jeg synes faktisk, at den dækning, der var i efteråret, var meget fin. Men de ting, der kom frem, er jo ikke noget, man som forsvarer behøver at bidrage til.

Det blev nok den offentlige opfattelse, at der lå et ansvar et andet sted, i psykiatrien og politisk. Udover tragedien i Field's, så er der jo den kæmpestore tragedie, at min klient har rakt ud efter hjælp igennem seks måneder. Han har på intet tidspunkt modsat sig behandling. Han har gjort fuldstændig, som lægerne har bedt ham om. Så får han en fejldiagnose, og så sker det her. Det

forløb er jo svært at se bort fra. Det er godt nok svært at abstrahere fra, at han også er blevet gjort uret i systemet. Jeg kunne påpege under sagen, at der havde faktisk været nogle medarbejdere,

der havde forsøgt at stille den rigtige diagnose, men der blev ikke lyttet til dem.

Jeg kan ikke jo sige som advokat, at tragedien kunne være undgået. Det ved jeg ikke. Men det

er jo det spørgsmål, som alle stiller sig, og jeg stiller det selv som almindelig borger - ikke som hans forsvarer eller advokat. Det kan vi umuligt udtale os om.

Min klient modtog dom i byretten den 5. juli 2023. Han blev erklæret sindssyg samt sindssyg i gerningsøjeblikket og fik en anbringelsesdom. For anklagerne var det helt evident, at så skulle han på Sikringsafdelingen. Forbrydelsen i sig selv er så alvorlig, at rigtig meget taler for, at så skal du også have det højeste trin på sanktionsskalaen. Men jeg synes også, at når man er forsvarer i sagen, så skal man prøve at byde ind med de ting, der nu er muligt. Det var også med afsæt i det, at vi ville have sagen prøvet en ekstra gang og teste straffen i landsretten.

Det handler om, hvor han skal være. På en retspsykiatrisk institution, hvor han er nu, og hvor det mere er som et almindelig psykiatrisk hospital. Eller alternativt på Sikringsafdelingen, som er mere som et lukket fængsel. Begge steder er en dommer med til at afgøre, om og hvornår han må komme ud. Det er den højeste straf, man kan få, når det ikke er en fængselsstraf. Han har faktisk aldrig været på Sikringsafdelingen.

Der er kun 30 pladser, så der er ikke plads, og han er ikke højt nok oppe på ventelisten. Men Retslægerådet siger fortsat, at det er bydende nødvendigt, at han kommer på Sikringsafdelingen. Det virker paradoksalt, at han skal derud, og at man siger, at det er det eneste sted, man kan håndtere ham, men i halvandet år har borgerne altså skullet leve med, at han bliver håndteret på en anden institution.

Jeg har en idé om, at 95 procent af årsagen til, at han fik Sikringsafdelingen ikke har noget med min klient at gøre. Det har noget at gøre med det, der skete i Field's, og retsfølelsen. Du kan ikke placere den gerning andet steds end på det højeste trin, fordi den jo også er summen af vores alles frygt og det kollektive traume.

Det gik som forventet i landsretten. Konklusionen var enslydende med byretten. Vi fik en ny udtalelse fra overlægen på retspsykiatrisk afdeling. Det går bedre med min klient. Han har ikke været farlig overfor andre patienter eller personalet. Det synes jeg jo tilsiger, at han kunne få lov til at blive der. Og det viser, at det var en berettiget anke, så det kan jeg stå inde for. ♦

LUISE HØJ (H)

Forsvarsadvokat, beneficeret ved Københavns Byret og Retten i Lyngby. Medforfatter til en bog om advokatetik for forsvarere. Har medvirket i tv-programmer om politiets efterforskning. Har været forsvarer i store straffesager i Danmark om økonomisk kriminalitet (Greed-sagen), hacking (CSC-sagen), hashhandel (Pusherstreet-komplekset) og matchfixing i fodbold. Uddannet jurist i 2001. Har tidligere arbejdet som fuldmægtig i Justitsministeriet og i anklagemyndigheden samt som advokat i advokatfirmaet Horten.

MARKANTE SAGER

I artikelserien "Min sag" møder vi nogle af de advokater, der har stået i spidsen for bemærkelsesværdige sager. Hvad var de juridiske knaster, hvordan var det at føre sagen, og hvad har de taget med sig videre. Har du ført en kendt sag, og vil du gerne dele dine erfaringer fra sagen med kolleger, så skriv til ifr@advokatsamfundet.dk.

LEGATER

SAGFØRERNES AUKTIONERS LEGAT

REJSELEGAT

Rejselegatet kan søges af en københavnsk advokat med en god juridisk kandidateksamen, der i sit arbejde har vist fremragende evner og en levende interesse for sit fag, som gør det sandsynligt, at vedkommende vil have stor gavn af en studierejse. Legatet gives fortrinsvis til hel eller delvis dækning af rejseudgifter og tuition. Legatet gives ikke til kongresrejser, rejser med en varighed på under tre måneder eller til rejser, der allerede er påbegyndt på uddelingstidspunktet primo maj. Legatudbetalingen er i juni. Ansøgning kan indsendes fra 15. marts 2024.

Ansøgningsfristen er 1. april 2024.

LEGAT TIL VÆRDIGT TRÆNGENDE

Legatet kan søges af københavnske advokater, der uden egen skyld er kommet i økonomiske vanskeligheder, eller til rekreationsrejser for københavnske advokater eller deres pårørende, eller til københavnske advokaters efterlevende, fraskilte eller fraseparerede ægtefæller samt børn under 25 år. Legatudbetalingen er i juni. Ansøgning kan indsendes fra 15. marts 2024.

Ansøgningsfristen er 1. april 2024.

UNDERSTØTTELSESFONDEN

Legatet kan søges af nuværende eller forhenværende advokater, der er økonomisk dårligt stillede, eller disses efterlevende ægtefæller og børn, eller undtagelsesvis til andre, som advokaten faktisk forsørgede. Understøttelsesfonden administrerer desuden seks selvstændige legater, hvis formålsparagraf stort set er enslydende med Understøttelsesfondens. Legatet udbetales halvårligt i juni og december.

Ansøgningsfristen er 31. marts 2024.

BIRTHE DAELLS FOND

Birthe Daells Fond kan søges mhp. at få økonomisk støtte til advokatbistand. Fondens formål er at sikre, at personer – også juridiske – som ikke har råd til at antage en advokat til at varetage deres retssag, kan få bistand fra en advokat. Fonden kan – helt eller delvis – dække udgifter til advokatsalær i det omfang, det ikke bliver godtgjort hos modparten, f.eks. ved dom, fri proces og/eller retshjælpsforsikring.

Birthe Daells Fond giver ikke støtte til separations- og skilsmissesager eller injuriesager. Ved “separations- og skilsmissesager” forstås ægteskabs-/samlivssager i al almindelighed, herunder også tvister mellem parterne samt bopæls- og samværssager om fælles børn. Du kan ikke få støtte til betaling af sagsomkostninger til modparten, til retsafgifter, syn og skøn og meget mere. Der gives heller ikke støtte til sager, som allerede er ført, ligesom der heller ikke gives dækning til udgifter til advokatbistand, som allerede er ydet.

Ansøgningen skal udover en sagsfremstilling (og kopi af ansøgning om fri proces) indeholde oplysning om parternes økonomiske forhold (herunder seneste årsopgørelse) og størrelsen af det beløb, man søger om.

**Du kan læse nærmere om betingelserne for at søge legater samt hente ansøgningsskemaer på: Advokatsamfundet.dk.
Søg på fonde under Advokatrådet.**

**ADVOKAT
SAMFUNDET**

JEG STILLER SPØRGSMÅL HELE TIDEN

Steffen Larsen (LA) er i sin første valgperiode i Folketinget blevet formand for Retsudvalget. Han har en del erfaringer med retsvæsenet og vil sætte fokus på straf, skat og magt.

Hvorfor har du valgt det retspolitiske område?

Jeg har altid interesseret mig for retspolitik, og det var ikke tilfældigt, at jeg kom i Retsudvalget. Jeg bad om at få lov til at sidde der. Jeg interesserer mig for, hvordan vores retssikkerhed for borgerne skal være. Min tvillingebror er jurist, og fra vi var helt små, har vi diskuteret lovgivning. Hvordan er et retfærdigt samfund? Hvorfor straffer vi? Hvordan hænger lovene sammen? Tilbage fra, jeg var dørmænd i mine unge dage, har et spørgsmål som selvtægt optaget mig. Hvornår må man gribe ind i en situation, hvad må man gøre, og hvornår må man gøre det. Hvornår er noget en retfærdig og dermed korrekt, lovlig og god handling, og hvornår kan det tippe til, at det bliver selvtægt og udøvelse af illegitim magt. Derefter har jeg også koncentreret mig meget om, hvornår staten udøver illegitim magt.

Jeg har grundlæggende en sund skepsis omkring magt. Jeg har set magt blive misbrugt og set, hvordan man kan forhindre, at man misbruger den magt. Der skal være nogle kontroller og balancer i systemet. Magtens tredeling går jeg ifølge nogen absurd meget op i – sjovt nok folk fra regeringen, der har flertal i Folketinget, og som både er den lovgivende og udøvende magt. Den danske grundlov er jo fornuftig nok, så længe vi har en mindretalsregering, da den er nødt til som lovgivende magt at sørge for, at den udøvende magt er med sig. Men en regering, som altid har et flertal, kan ikke kontrolleres af Folketinget. Lige nu sidder vi i en situation, hvor vi ikke engang kan uddele en næse, bede om bedre svar på vores spørgsmål eller vælte en minister, hvis det skulle være nødvendigt. Alle de pressionsmidler, som ligger i Folketinget er væk, fordi regeringen har flertal. Det er det danske system altså ikke designet til, og det er et problem. Andre parlamenter i Europa, som England og Frankrig, er bygget op på væsentlig andre måder i forhold til, hvordan magten kan udøves, og hvordan magten kan kontrolleres. Jeg går og tager nogle notater for tiden, som arbejder i den retning.

Hvad har optaget dig i Retsudvalget?

At domstolene mangler ressourcer. Som borger skal du ikke være fanget i retssystemet i to til tre år, fordi der er sagsbehandlingspukler, og der mangler dommere. Det er ikke en holdbar måde at have et retssamfund på. Jeg ved godt, hvor krævende det er at komme i retten. Uanset om man er anklaget, offer eller bare vidne, så er det ikke en ting, man gør for sjov.

Den aftale, der er indgået omkring flere ressourcer til domstolene, er jo det, som regeringen vil have. Jeg tror, at man godt kunne have gjort andre ting end det, som Rørdam-udvalget endte med at anbefale. Vi kiggede blandt andet på specialisering i domstolene. Måske kunne vi lave et spor for netop civile sager, som handler om byggesjusk for håndværkere. Man kunne oprette nogle specialiserede retter, som kunne køre sager igennem hurtigere og mere effektivt. Det vil koste penge. Men mon ikke de er givet godt ud til det. Ligesom med de store selskabssager og sager om økonomisk kriminalitet, der må den slagne vej i by- og landsretten. Det er da et retssikkerhedsmæssigt problem, hvis ikke dommerne har tilstrækkelig indsigt i de sager, de skal dømme i. De har specialisering i Tyskland og er glade for det. Så hvorfor skulle vi være kede af at få det i Danmark? Vi har slet ikke haft en debat om det. Man skal ikke omkalfatre systemer, der fungerer. Men man kan jo godt bygge på noget ved siden af det eksisterende retsvæsen. Det tror jeg på, man kunne have haft en fordel af. Men det blev fejlet af bordet med det samme.

Hvad er det vigtigste retspolitiske problem lige nu?

Der er to ting, jeg har særligt øje på. Det ene er varetægtsfængslinger. Vi varetægtsfængsler dobbelt så meget som alle vores nabolande. Vi har steder i lovgivningen, hvor vi siger, at varetægtsfængsling skal ske i udgangspunktet ved for eksempel narkotikakriminalitet, og hvor jeg ikke er overbevist om, at det er fornuftigt, at vi har skrevet det ind som lov. Der vil være mange sager om

narkotikasmugling og lignende, hvor vi fanger en lille fisk, og giver det så mening at varetægtsfængsle vedkommende? Det kan jeg ikke nødvendigvis forstå. Vi er nødt til at kigge på, hvordan vi arbejder med varetægtsfængsling i det danske retsvæsen.

Jeg er i gang med at gennemtrawle lovgivningen for alle passager om varetægtsfængsling. Vi må finde ud af, om der ikke er mange af de sager, hvor vi mistænker for eksempel flugtrisiko, at der kan være alternativer som fodlænker, eller vi kan tage passet fra dem. Der er mange flere muligheder, end at de nødvendigvis skal ind og sidde i Vestre Fængsel, som er 101 procent belagt.

Jeg er også imod, at man vil give dobbeltstraf i skærpede straffezoner. Hvor skal man gøre af dem? Det går for vidt og medfører mange flere problemer. Hvis du står på den ene side af Værnedamsvej, får du ingen straf, men på den anden side får du. Det bliver til en vilkårlighed. Hvis Justitia er blind, bør hun uddele sin straf lige, uanset hvilken side af gaden du har stået på.

Hvad har du selv gjort for at ændre det?

Jeg er en af dem, der stiller irriterende spørgsmål hele tiden. Det har medført, at justitsministeren har sagt, at han vil kigge på det. Vi skal snart have en diskussion om strafreform efter udgivelsen af betænkningen om strafudmåling, som afdækker forholdet mellem straffniveauet og strafferammer. Ud fra den skal vi diskutere, om vores strafferammer er de rigtige på alle måder, eller om vi skal finpudse dem.

Jeg spørger også til, hvad det har af effekter på hele straffesagskæden. Jeg vil ikke bare vide, hvordan det påvirker vores fængsler, men også hvordan det påvirker anklagemyndigheden, politiets efterforskning, domstolene, antallet af domsmandssager og nævningesager osv., hvis vi hæver eller sænker niveauet. Det skal hænge sammen.

Hvad skal der mere fokus på i 2024?

Et andet sted, jeg har mit fokus, er retssikkerhed på skatteområdet og på erhvervsområdet. Der er nogle klare mangler. Hvis du som virksomhed vinder en sag mod Skat, så har virksomheden stadig selv sine sagsomkostninger. Jeg har selv haft to skattesager i min tid som el-installatør, som jeg vandt, men jeg stod stadigvæk med advokatregninger for 50-75.000 kroner. Det var sager, der drejede sig om 200.000 kr. som jeg skulle – eller ikke skulle betale – for ændrede belysningsafgifter.

Når Skat vælger at køre prøvesager på borgere, så står den enkelte virksomhed med en relativ stor regning efterfølgende, selvom virksomheden har vundet sagen. Det virker som en form for ekstra beskatning for at vedligeholde systemet. Der ser jeg helst, at hvis Skat er i tvivl om noget i lovgivningen – for det er det, prøvesager går ud på – så skulle de hellere vende sig om mod Skatteministeriet og sige: 'Her er I nødt til at få klarlagt, hvordan vi beskatter, og så må I inde på Christiansborg via lovgivning få lavet en fuldstændig klar lovgivning på området.' Det skal ikke være virksomhederne eller borgerne, der skal straffes, fordi der er tvivl i systemet. ♦

STEFFEN LARSEN
Steffen Larsen, formand for
Folketingets Retsudvalg, MF
og retsordfører, Liberal Alliance.

Risikovurdering efter hvidvasklovens § 7

Tekst Nanna Schaufuss, chefkonsulent i Advokatsamfundet

Advokater, der ønsker at påtage sig sager omfattet af hvidvaskloven, skal vurdere deres virksomheds iboende risiko for at blive misbrugt til hvidvask og terrorfinansiering.

Risikovurderingen skal afdække, hvor advokatfirmaet er udsat for at blive misbrugt til hvidvask og terrorfinansiering. Kun ved at kende virksomhedens sårbarheder kan dens politikker, forretningsgange og kontroller tilpasses og målrettes indsatsen mod at blive misbrugt til hvidvask og terrorfinansiering.

50 Den iboende risiko er den risiko, som virksomheden er født med som følge af den type af forretning, advokaten driver. Denne iboende risiko vil være afhængig af, hvilken forretningsmodel, herunder typer af sager, som advokaten vælger at beskæftige sig med, og er uafhængig af de risikobegrænsende tiltag så som politikker, forretningsgange og kontroller, som advokaten iværksætter for at begrænse den iboende risiko.

Advokatfirmaet skal ved udarbejdelse af risikovurderingen se på firmaets forretningsmodel og identificere og vurdere, hvordan forskellige risikofaktorer påvirker risikoen for, at advokatfirmaet kan blive misbrugt til hvidvask og terrorfinansiering. Det er vigtigt, at dette sker med udgangspunkt i de sagstyper omfattet af hvidvasklovens § 1, stk. 1, nr. 13, som advokatfirmaet påtager sig – dette er vigtigt, da klienttyper og produkter mv. vil være forskellige under de forskellige sagstyper og dermed eventuelt medføre forskellige risici.

Advokatfirmaets forretningsmodel

Beskrivelsen af forretningsmodellen skal omfatte de klienter, advokatfirmaet har, de produkter, tjenesteydelser og transaktioner, som advokatfirmaet tilbyder klienterne, de leveringskanaler, som advokatfirmaet bruger til at tilbyde produkterne og udføre tjenesteydelserne/rådgivningen, og de lande eller geografiske områder, hvor advokatfirmaets rådgivning udøves.

Denne beskrivelse skal laves for hvert sagsområde omfattet af hvidvaskloven, hvor advokatfirmaet påtager sig sager. Nedenfor gennemgås eksempler på forhold, som kan inddrages ved beskrivelsen af forretningsmodellen under hver sagskategori. Det bemærkes, at der alene er tale om eksempler, og at listen ikke er udtømmende:

1. Typer af klienter

Hvor mange klienter/sager advokatfirmaet har.

Hvor stor en del af advokatfirmaets klienter er juridiske personer?

- Hvilke typer af juridiske personer er der tale om, herunder eventuel selskabsform, størrelse, alder og andre kendetegn ved virksomheden, herunder geografiske tilhørsforhold?

- Hvis en juridisk person er en forening, hvilken type af for-

ening er der tale om, hvad er dens formål mv.?

Hvor stor en del af advokatfirmaets klienter er fysiske personer?

- Hvilken type af fysiske personer er der tale om, herunder eksempelvis nationalitet/bopæl?

Har advokatfirmaet mange faste klienter, eller er det en kategori med stor udskiftning af klienter?

2. Typer af produkter/rådgivning

Hvilke typer af produkter/rådgivning yder advokatfirmaet inden for denne sagskategori?

Hvor stor en andel af advokatfirmaets samlede rådgivning/sager udgøres af denne eller disse typer af produkter?

3. De leveringskanaler, som advokatfirmaet bruger til at tilbyde produkterne og udføre tjenesteydelserne/rådgivningen, og...

Hvordan får advokatfirmaet nye klienter?

Hvordan opstår nye klientforhold/hvordan tager klienter kontakt til advokatfirmaet?

- Indledes klientforhold uden fysisk kontakt?

- Indledes klientforholdet eksempelvis telefonisk eller alene skriftligt?

Indledes klientforhold via kanaler eller netværk?

Hvordan leverer advokatfirmaet sine produkter/rådgivning mv. til klienterne?

- Er der tale om rådgivning telefonisk, e-mails, digitale platforme, notater mv., eller leveres rådgivningen eksempelvis fysisk over for klienten ved møder?

4. De lande eller geografiske områder, hvor advokatfirmaets rådgivning udøves

Hvor i Danmark har advokatfirmaets klienter base/bopæl?

Har advokatfirmaet klienter i udlandet og i givet fald hvor?

Har advokatfirmaet klienter med reelle ejere i udlandet, og i givet fald hvor?

Har advokatfirmaet klienter, som har erhvervsmæssige eller personlige relationer til udlandet, og i givet fald hvortil?

Identifikation og vurdering af risikofaktorer

Den beskrevne forretningsmodel skal herefter analyseres med henblik på at vurdere, hvor advokatfirmaet er udsat for at blive misbrugt til hvidvask og terrorfinansiering.

Områderne er de samme, som er blevet beskrevet i forbindelse med forretningsmodellens pkt. 1-4, og identifikationen og vurderingen skal tilsvarende ske i forhold til hvert af de sagsområder omfattet af hvidvaskloven, som advokatfirmaet beskæftiger sig med.

For hvert af disse områder skal advokatfirmaet altså identificere og vurdere de risikofaktorer, der er ved netop denne forretningsmodel, herunder de typer af sager mv., som advokatfirmaet har. Identifikationen og vurderingen af risikofaktorer skal ske på baggrund af advokatfirmaets egen viden og eksterne kilder, og faktorerne ved hvert sagsområde skal danne grundlag for vurderingen af risikoen ved hver af disse.

Det er vigtigt at huske, at det er den iboende risiko, der skal vurderes. Det betyder, at vurderingen skal være uden risikobegrænsende faktorer som for eksempel den kundekendskabsprocedure, som advokatfirmaet udfører.

Eksterne kilder

Hvidvasklovens bilag 2 og 3 opregner risikofaktorer, der kan påvirke advo-

katfirmaets risiko. Derudover kræver hvidvaskloven, at en virksomheds risikovurdering udarbejdes på baggrund af nationale og supranationale risikovurderinger. Det betyder, at identifikationen og vurderingen af risikofaktorer skal ske på baggrund af eksempelvis *Den nationale risikovurdering af hvidvask* udsendt af Hvidvasksekretariatet, *Den nationale risikovurdering af terrorfinansiering* udsendt af Politiets Efterretningstjeneste og *Rapport fra EU-Kommissionen om vurdering af de risici for hvidvask af penge og finansiering af terrorisme* [den supranationale risikovurdering]. Derudover vil det ofte være relevant at inddrage eksempelvis *Den nationale risikovurdering af terrorfinansiering på non-profitområdet i Danmark* samt information udsendt af Financial Action Task Force.

Det betyder, at advokatfirmaet skal inddrage og forholde sig til kilderne i dets risikovurdering. Hvis et sagsområde, en klienttype mv. har faktorer, som i den nationale eller den supranationale risikovurdering er vurderet som enten høj, mellem eller lavrisiko, skal advokatfirmaet forholde sig til dette i dets identifikation og vurdering. Ligesom en vurdering af en faktor, der afviger fra en ekstern kildes vurdering, vil skulle begrundes.

Risikofaktorer

På baggrund af ovenstående skal advokatfirmaet identificere og vurdere

risikofaktorer med udgangspunkt i forretningsmodellen.

For de klienter, som advokatfirmaet har, kan det for eksempel være relevant at se på, hvorvidt firmaet har klienter, der er juridiske personer, da der i henhold til den nationale risikovurdering for hvidvask er bestemte risikofaktorer ved for eksempel legale virksomhedskonstruktioner. Det kan også være relevant at se på, hvorvidt advokatfirmaet har klienter, der har forbindelse til en sektor, som i henhold til de nationale eller supranationale risikovurderinger er forbundet med højrisiko for hvidvask eller terrorfinansiering. Ligeledes er det relevant at se på, hvorvidt advokatfirmaet har klienter, som er politisk eksponerede eller nærtstående hertil. For de produkter mv., som advokatfirmaet tilbyder klienterne, kan det for eksempel være relevant at se på, i hvor høj grad de produkter, som advokatfirmaet tilbyder under de forskellige sagskategorier, vedrører områder, som i henhold til de nationale eller supranationale risikovurderinger er forbundet med høj risiko for hvidvask eller terrorfinansiering – for eksempel er køb og salg af fast ejendom forbundet med øget risiko. Det kan ligeledes være relevant at se på, om der er produkter/rådgivning, hvor man ale-

ne har kendskab til en del af sagen, og hvad rådgivningen skal bruges til, om advokatfirmaet yder rådgivning på en sådan måde, at det fremmer anonymitet samt værdien og størrelsen vedrørende de produkter mv., der ydes rådgivning omkring.

Vedrørende de leveringskanaler, som advokatfirmaet bruger til at tilbyde produkterne og udføre tjenesteydelserne/rådgivningen, kan det igen være relevant at se på, om der er faktorer, som fremmer anonymitet eller den reelle identitet på advokatfirmaets klienter. Derudover kan det også være relevant at se på, i hvor høj grad leveringen af rådgivningen sker uden fysisk kontakt, og hvorvidt rådgivningen for eksempel leveres til/gennem tredjemand.

I forhold til de lande eller geografiske områder, hvor advokatfirmaets rådgivning udøves, kan det være relevant at se på, om der er klienter med tilknytning til udlandet eller andre faktorer, der knytter sig til udlandet. Hvis det er tilfældet, er det relevant at se på, hvilke lande det drejer sig om, og om det er lande, der har tilstrækkelige regler vedrørende forebyggelse af hvidvask og terrorfinansiering, og om landet generelt har et højere korruptionsniveau. Det kan også være relevant at se på, om der er sager, hvor der indgår

transaktioner til lande med høj risiko for terroraktiviteter.

Ovenstående er alene eksempler og langt fra udtømmende. Det er vigtigt, at advokatfirmaet identificerer og vurderer alle de relevante risikofaktorer fra de eksterne kilder samt øvrige faktorer, der gør sig gældende for det specifikke advokatfirma.

Vurdering af risikofaktorer

Når risikofaktorerne er identificeret, skal disse inden for hvert sagsområde, omfattet af § 1, stk. 1 nr. 13, vurderes. Advokatfirmaet skal således vurdere, om de risikofaktorer, der er ved eksempelvis den type af klienter, som advokatfirmaet har vedrørende eksempelvis sagskategorien køb og salg af fast ejendom, udgør en høj, mellem eller lav risiko. Advokatvirksomheden skal herefter vurdere den samlede risiko ved hver sagskategori samt advokatfirmaets samlede risiko for at blive misbrugt til hvidvask eller terrorfinansiering. Vurderingerne skal danne grundlag for advokatfirmaets tilrettelæggelse af politikker, forretningsgange og kontroller således, at disse bedst muligt forebygger, at firmaet misbruges. ♦

Tilståelsesrabat

– et godt middel til bedre procesøkonomi?

Tekst Jørn Vestergaard, professor emeritus i strafferet, Københavns Universitet

Et lovforslag om, at sigtede, der tilstår, skal kunne få rabat ved strafudmålingen, vil ikke give væsentlige besparelser i straffesystemet. De nye regler kan skabe retssikkerhedsmæssige forviklinger, som bør udredes, inden lovændringen gennemføres.

Som led i gennemførelsen af fler-årsaftalen for domstolene har Justitsministeriet sendt et omfattende lovudkast i høring. I halen på næsten hundrede forslag til ændring af retsplejelovent dukker der et kortfattet forslag op om ændring af straffelovens § 82, stk. 1, nr. 9.

Fremover skal det ved straffens fastsættelse "i almindelighed" indgå som en formildende omstændighed, at "gerningsmanden har aflagt tilståelse". Formålet er at frigøre ressourcer ved at skabe et øget incitament til tilståelse.

I lovudkastet gøres der ikke meget ud af at begrunde den foreslåede ændring, og enhver omtale af betænkeligheder er fraværende. Det bemærkes blot, at ordningen vil kunne spare politiet for efterforskning og domstolene for bevisførelse under medvirken af lægdommere. Følgelig fortjener samarbejdsvillige sigtede en modydelse.

En nærmere begrundelse for forslaget må udledes af overvejelserne i det udvalg, der med tidligere højesteretspræsident Thomas Rørdam i spidsen fik til opgave at pege på tiltag, der kan nedbringe sagsbehandlingstiderne. Udvalgets overvejelser omfattede også afskrivning af sagsomkostninger, afkortning af straffeattesten og afsoning med fodlænke, men sådanne tanker har ikke fundet vej til flerårsaftalen eller lovudkastet.

Udvalget bemærkede, at antallet af tilståelsessager over de seneste ti år er

næsten halveret til nu kun knap 6.000. Med betydelig usikkerhed er ordningens årlige besparelspotentiale beregnet til 0,7 mio. kr. for en fuldt indfaset gennemførelse. Forventningen er, at det årlige antal tilståelsessager vil kunne øges med 125-250. I lyset af en så forholdsvis beskeden gevinst vil det ikke være urimeligt at forvente en mere udførlig redegørelse for initiativets fordele og ulemper, når lovudkastet omsættes til et egentligt lovforslag.

Betydningen af sigtedes samarbejdsvilje

Anvendelsesområdet for den nævnte bestemmelse har hidtil været begrænset til tilfælde, hvor "gerningsmanden har angivet sig selv og aflagt fuldstændig tilståelse". Sådan har det været siden indførelsen af straffeloven af 1866. Ved læsning af straffeloven kunne man derfor forledes til at slutte modsætningsvis og tro, at en tilståelse kun kan få virkning som formildende omstændighed, hvis den opfylder de stramme betingelser angivet i paragraffen. Sådan forholder det sig imidlertid ikke. Men den snævre bestemmelse har nok stået lidt i vejen for at udnytte den videre adgang til at give tilståelsesrabat til samarbejdsvillige mistænkte, som følger af den generelle udmålingsregel i § 80. Heri er der med en vag ordlyd åbnet vide muligheder for at tage hensyn til forhold "efter gerningen". Straffelovrådet slog for 20 år siden

fast, at reglen i § 80 omfatter tilfælde, hvor sigtede har medvirket til sagens oplysning. I betænkning 1424, 2002 er der et fyldigt kapitel om tilståelsens betydning for strafudmålingen mv. Heri redegøres der blandt andet for den debat, som behandlingen af større narkotikasager gav anledning til fra 1980'erne og fremefter. Fokus var dengang særligt rettet mod tilfælde, hvor en sigtet belønnes for at give oplysninger om tredjemands kriminalitet og for eksempel optræder som kronvidne. Overvejelserne dengang gav dog alene anledning til at lovfæste en særlig bestemmelse herom i § 82, stk. 1, nr. 10.

Retligt set er det ubestrideligt, at en tilståelse fremkommet på et passende tidspunkt under sagen efter en konkret vurdering kan give anledning til lempelse, selv om de strikse krav i § 82 ikke er opfyldt. Dette er nyttig viden, som erfarne forsvarere og andre kyndige aktører forstår at indrette sagshåndteringen efter, herunder med henblik på at fremme sager på en forenklet måde efter reglerne i retsplejelovent § 831 om tilståelsessager, der gennemføres uden formel hovedforhandling med bevisførelse og medvirken af lægdommere.

En part, der ikke er overbevist om at have en god sag, kan have en interesse i at undgå en langstrakt, besværlig, ressourcekrævende eller på andre måder belastende hovedforhandling med bevisførelse. Både den sigtede og anklageren kan også have en interesse i at undgå usikkerhed om sagens udfald. Så fra begge sider kan der være en vis villighed til at få domstolsbe-

handlingen tilrettelagt på en måde, der giver anklageren sikkerhed for at opnå en fældende afgørelse, og som for den sigtede formindsker risikoen for at blive dømt forholdsvis strengt.

Tilståelsesaftaler

I mange sager tilstår mistænkte i et eller andet omfang, uden en modydelse har været bragt på tale. Det kan også forekomme, at der under sagens forberedelse er kontakt mellem forsvarer og politi eller anklager med henblik på at afklare og eventuelt afstemme parternes opfattelse af, hvad sagen kan bære, og om der er grundlag for en tilskæring. Til gengæld for en tilståelse kan statens repræsentant stille modparten i udsigt, at den anklagedes samarbejdsvilje vil blive fremhævet over for dommeren.

I anglosaksiske retsordener er det en udbredt praksis, at anklager og forsvarer indgår egentlige "tilståelsesaftaler" om sagens afgørelse. En sådan overenskomst er resultatet af en forhandling mellem parterne om deres påstande vedrørende sagens genstand og udfald, dvs. en plea bargain. De forskellige varianter af en sådan praksis er opstået som et mere formløst modstykke til en partsproces, der er kendetegnet ved udpræget rigiditet i reguleringen af bevisførelse og lægdommermedvirken.

De mest ekstreme former for plea bargaining har befordret en forståelig skepsis over for forekomsten af studehandler, der udfordrer strafferetsplejens grundlæggende værdier, herunder princippet om den materielle sandhed, uskyldsformodningen, retten til

at få skyldspørgsmålet prøvet ved en domstol og domstolenes rådighed over straffastsættelsen. Sådanne bekymringer og modforestillinger er såre relevante og velbegrundede.

Retfærdighedshensyn tilsiger, at myndighederne ikke skal købslå om, endsige sjakre med fastlæggelsen af skyld, ansvar og den fortjente straf. En aftale om tilståelsesrabat må ikke bewirke, at den anklagede findes skyldig i væsentligt mere eller mindre, end det ville kunne bevises, at vedkommende rent faktisk har begået.

En betryggende retstilstand

En ordning med tilståelsesrabat kan efter alt foreliggende godt praktiseres, uden at det udarter til amerikanske tilstande. Det er med nogen føje blevet gjort gældende, at der ikke er synderlig grund til bekymring for falske tilståelser. I dansk strafferetspleje er spændet mellem retsgarantierne i sager med hovedforhandling og tilståelsessager ikke så stort, at en sådan ordning nødvendigvis skaber risiko for at sætte sigtedes retssikkerhed over styr. Det afgørende er, at sigtede med bistand af sin forsvarer får mulighed for at gennemskue, vurdere og afveje de fordele og ulemper, der er forbundet med at tilstå.

En sigtet har ikke pligt til at udtale sig og må ikke presses eller lokkes til at inkriminere sig selv. Formålet med tavshedsretten er at beskytte sigtede, ikke at afskære vedkommende fra at opnå gunstigere vilkår, hvis det er bedst stemmende med den pågældendes interesser.

Rigsadvokaten udarbejdede i 1994 et

notat om adgangen til plea bargaining med visse retningslinjer, som i den aktuelle anledning kunne fortjene en opdatering. Det blev fastslået, at anklagemyndigheden ikke kan love nedsat straf, da "kompetencen med hensyn til strafudmålingen alene tilkommer domstolene". Men det kan for eksempel stilles sigtede i udsigt, at anklagemyndigheden i retten vil fremhæve en eventuel tilståelse som strafnedsættende faktor. Der kan efter omstændighederne også gives tilsagn om, at anklageren vil nedlægge påstand om en lempelig straf. Et tilbud til sigtede om påtalebegrænsning til gengæld for en tilståelse kan være acceptabel, hvis den fraskilte del af sagen er bevismæssigt tvivlsom, eller hvis den fraskilte del er af underordnet betydning i henhold til det eller de tilståede forhold.

I den gamle betænkning gav Straffelovrådet udtryk for, at spørgsmålet om politiets og anklagemyndighedens adgang til at indgå aftaler med den sigtede i efterforskningsøjemed mest hensigtsmæssigt lader sig regulere gennem forskrifter fra øverste anklagemyndighed. Dette er sket med hensyn til behandlingen af sager, hvor sigtede gøres bekendt med muligheden for strafnedsættelse som følge af forklaringer om medgerningsmænd, jf. Rigsadvokatens Meddelelse nr. 11/1998.

Den foreslåede lovfæstelse giver en god anledning til at understøtte de professionelle aktørers fagetske standarder ved fastsættelse af nærmere retningslinjer, herunder med henblik på at skabe større ensartethed og transparens i sanktionspraksis.

Forslaget kan øge tilbøjeligheden til af procestaktiske grunde at optrappe sigtelser med henblik på at opnå en tilståelse.

Fastlæggelsen af rabatten

Tanken er ikke, at tilståelsesrabat skal være obligatorisk, men alene at en tilståelse "i almindelighed" skal tages i betragtning ved straffastsættelsen. Det overlades med god grund til domstolene at træffe konkrete afgørelser om betydningen af en tilståelse. Men en vis ensartethed og forudsigelighed i praksis er selvsagt ønskelig.

Med hensyn til rabattens størrelse har man i lovudkastet fulgt Rørdamudvalgets anbefaling om at angive visse anvisninger i bemærkningerne. Anvisningerne indskrænker sig til mere eller mindre selvfølgelige betragtninger om, at en tilståelse kan tillægges større vægt som formildende omstændighed, jo tidligere og mere dækkende den er. Yderligere inspiration kan hentes i et udførligt rundskriv udstedt af den norske rigsadvokat, herunder med vejledning om rabattens størrelse i forskellige sagstyper.

En systematisk kortlægning af tilståelsens betydning for strafudmålingen på straffelovens område er aldrig foretaget. Udvalget har lagt til grund, at den foreslåede lovregel "vil være i tråd med den praksis for strafudmåling,

som allerede forekommer". Man kan dog godt støde på dommere, som mener, at der generelt ikke gives rabat i tilståelsessager.

I praksis kan der ikke hentes megen vejledning i trykte domme, da afgørelser i tilståelsessager sjældent offentliggøres. Så det ligger hen i det dunkle, om der anvendes mere eller mindre faste tariffer, og om der overhovedet er nogen grad af ensartethed i retspraksis.

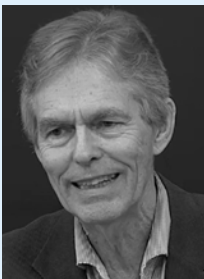
Den optimale fremgangsmåde ved beregningen af tilståelsesrabat på forskellige områder må være at tage udgangspunkt i sager afgjort med bevisførelse. Forsvarere, anklagere og dommere kan med fordel søge vejledning i den omfattende kortlægning af udmålingspraksis, som Udvalget til afdækning af forholdet mellem straffniveauer og strafferammer for nylig har foretaget i betænkning 1581, 2023.

I den norske straffeprocesslov er det bestemt, at det i domme med tilståelsesrabat skal oplyses, hvilken betydning tilståelsen har haft. En tilsvarende praksis ved danske domstole ville være ønskelig. Det nævnes ikke i bemærkningerne til det aktuelle lovudkast, om en tilstå-

else efter omstændighederne kan bewirke, at straffen udmåles lavere end den ellers fastsatte mindstestraf, for eksempel i våbensager. En afgørelse herom er selvsagt op til domstolene. Reglerne i § 80 indebærer, at der ved strafudmålingen tages hensyn til formildende omstændigheder inden for den for forbrydelsen foreskrevne strafferamme. Bestemmelsen suppleres af § 83 om adgang til strafnedsættelse eller strafbortfald. Muligheden herfor må antages at kunne indebære et særlig lokkende incitament.

Straffeloven indeholder efterhånden et betragteligt antal bestemmelser om skærpet straf, for eksempel vedrørende forhold relateret til våben, bander, terror, hjemmerøveri. Forslaget kan øge tilbøjeligheden til af procestaktiske grunde at optrappe sigtelser med henblik på at opnå en tilståelse. En tilståelse af et mindre kvalificeret forhold kan så føre til, at sagen får det udfald, som anklageren egentlig betragter som det materielt rigtige resultat. Denne problematik fortjener en særlig opmærksomhed blandt forsvarsadvokater. ♦

55

JØRN VESTERGAARD

Professor emeritus i strafferet, Københavns Universitet. Medlem af Advokatrådets strafferetsudvalg. Har udgivet en række bøger og faglige artikler. Senest medforfatter til en omfattende betænkning om strafudmåling som medlem af det udvalg, som Justitsministeriet nedsatte til afdækning af forholdet mellem straffniveauer og strafferammer.

Find praksis for god advokatskik i Advokatnævnets Praksissamling

Tekst Vibeke Targgaard, souschef i Advokatnævnet

Udvalgte afgørelser fra nævnet og domstolene har siden februar været tilgængelige i en ny og mere brugbar vidensdatabase ved navn Advokatnævnets Praksissamling.

Advokatnævnet stiller med støtte fra Dreyers Fond en ny praksissamling til rådighed på nævnets hjemmeside, hvor man kan søge og finde afgørelser, der afspejler Advokatnævnets og domstolenes fortolkning af retsplejelovens § 126 – god advokatskik. Advokatnævnets Praksissamling er navnet på den nye database, der gik i luften i februar 2024. Den er resultatet af en gennemgribende renovering af den tidligere Vidensdatabase.

Praksissamlingen er et vigtigt værktøj, når advokater eller andre vil holde sig orienteret om praksis for god advokatskik, og det glæder Advokatnævnets formand Ole Hasselgaard, at det fremover bliver nemmere og mere tilgængeligt at finde frem til, hvordan “god advokatskik” er udformet gennem disse afgørelser.

“Advokatnævnet og domstolene fastlægger det nærmere indhold af generalklausulen om “god advokatskik” i retsplejeloven, og det er derfor afgørende, at praksis på området er let tilgængelig. Praksissamlingen indeholder udvalgte afgørelser af både ældre og nyere dato, og den viser, hvordan forskellige problemstillinger og temaer med hensyn til “god advokatskik” er blevet bedømt. Så Praksissamlingen gør det så at sige muligt at blive klogere på, hvordan advokater skal overholde god advokatskik.”

Det har længe været et ønske for Advokatnævnet at forbedre den tidligere Vidensdatabase, der ikke altid var

let at søge i grundet en utidssvarende søgemaskine. Ønsket var at skabe en moderne løsning, hvor det er nemmere for både advokater og andre brugere at fremfinde relevant praksis.

Dette har nu resulteret i en helt ny database, hvor man som bruger har nemmere ved at fremfinde kendelser og domme om et specifikt emne, for eksempel via konkrete søgeord. Det er også blevet nemmere at finde en bestemt afgørelse, hvis man kender sagsnummeret eller datoen for afgørelsen. Praksis om god advokatskik bliver på denne måde mere tilgængelig for brugerne og bliver nu også søgbart via søgemaskiner.

De publicerede kendelser og domme vil fortsat blive udvalgt efter en konkret vurdering af indholdet og rækkevidden af afgørelserne. Der vil således fortsat ikke ske publicering af al praksis.

Kronologisk beskrivelse

Strukturen i Praksissamlingen afspejler nu, i modsætning til den tidligere Vidensdatabase, så vidt det har været muligt, kronologien i en sags forløb hos advokaten. Således er praksis, der vedrører modtagelsen af sagen og interessekonflikter, placeret først efter nogle mere generelle emner om Advokatnævnet, og praksis, der vedrører afregning og afslutning af sagen, er tilsvarende placeret som de sidste emner i Praksissamlingen. Herved er der også hentet inspiration i opbygningen

af de gældende advokatetiske regler.

Med den nye emneopdeling i Praksissamlingen er det således muligt ved en enkel søgning at fremfinde relevant praksis vedrørende et specifikt emne – eksempelvis praksis vedrørende straffesager, eller hvad man som advokat skal være særlig opmærksom på i forhold til praksis om advokatundersøgelser.

Advokatnævnets sekretariat har ligeledes i forbindelse med etableringen af Praksissamlingen og overflytningen af indholdet fra den gamle Vidensdatabase taget stilling til, hvorvidt hver enkel kendelse/dom i den gamle database stadig er relevant og afspejler den nuværende praksis om god advokatskik. Det samme arbejde er foretaget i relation til databasens artikler om god advokatskik. Der er tillige arbejdet med afgørelsernes overskrift og resume, således at disse kort refererer indholdet i afgørelsen. På denne måde er det håbet, at det er nemt for Praksissamlingens mange brugere at finde, hvad man søger efter.

Afgørelser i Praksissamlingen vil fortsat blive trykt uden navne på sagens parter m.v. Det betyder, at selvom man kender navnet på en eller flere af sagens parter, kan man ikke anvende dette til at søge på en afgørelse. Man kan i stedet med fordel anvende et eller flere søgefiltre, hvor man blandt andet kan søge og filtrere på et emne, stikord, sagsnummer og afsigelsesdato eller periode.

FAKTA OM ADVOKATNÆVNETS PRAKSISSAMLING

Praksissamlingen er åbnet i februar 2024, hvorefter alle kan tilgå afgørelserne – der er mulighed for at hente, gemme og eventuelt printe afgørelserne.

Praksissamlingen indeholder et udvalg af Advokatnævnets og domstolenes afgørelser om god advokatskik. Herudover indeholder Praksissamlingen relevante artikler om god advokatskik.

Afgørelserne i Praksissamlingen vil fortsat blive anonymiseret.

Det videre arbejde

Praksissamlingen vil gradvist blive udvidet med flere afgørelser og domme, efterhånden som nye relevante afgørelser bliver afsagt, og dermed afspejle udviklingen i praksis vedrørende god advokatskik. Lige i øjeblikket arbejder sekretariatet på at få "fyldt op" med re-

levant praksis under de mange nye emner og underemner. Erfaringer med emneopdelingen kan ligeledes medføre, at der over tid vil ske en justering – og eventuelt tilføjelse af nye emner og underemner, så de også afspejler den naturlige udvikling inden for advokatbranchen og samfundet generelt.

Man kan tilgå Advokatnævnets Praksissamling via Advokatnævnets hjemmeside ♦

Auktioner.dk

| tidl. konkurser.dk

- Salg af konkursboaktiver på netauktion over 14 dage
- Over 60.000 potentielle køberemner
- Advokatfaglig baggrund med 20 års erfaring
- Vi står for hele salgsprocessen
- Afregning via vores klientkonto

Auktioner P/S

• Tlf. 39 29 19 00

• info@auktioner.dk

Strandvejen 60, 2900 Hellerup

NYHED!

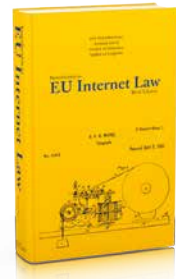
Minksagen – skyld og ansvar

Carsten Henrichsen

ISBN: 978-87-420-0049-6 | Udgivet: November 2023

Sider: 184, indbundet | Pris: 195 kr. inkl. moms

NYHED!

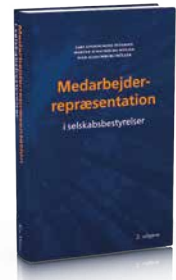
Introduction to EU Internet Law, 3rd edition

Jan Trzaskowski, Andrej Savin,
Patrik Lindskoug & Björn Lundqvist

ISBN: 978-87-420-0068-7 | Udgivet: August 2023

Sider: 552, indbundet | Pris: 495 kr. inkl. moms

NYHED!

Medarbejderrepræsentation i selskabsbestyrelser

Lars Lindencrone Petersen, Morten Schaumburg-Müller & Peer Schaumburg-Müller

ISBN: 978-87-420-0063-2 | Udgivet: Marts 2023

Sider: 344, indbundet | Pris: 595 kr. inkl. moms

FÅ MERE VIDEN på www.extuto.dk

ExTuto

DANSK FORSIKRINGSRET

Henning Jønsson m.fl.

1995 kr. / 1222 sider

11. udgave / Djøf Forlag

DIREKTØRKONTRAKTEN

Jørgen Boe m.fl.

1027,50 kr. / 410 sider

10. udgave / Karnov Group

EU-KONKURRENCERETTEN

- regulering af stat og marked

Pernille Wegener Jessen m.fl.

1100 kr. / 780 sider

5. udgave / Djøf Forlag

FORVALTNINGSRET

Retssikkerhed – Proces – Sagsbehandling

Steen Rønsholdt

1257,50 kr. / 558 sider

6. udgave / Karnov Group

FRA FORVALTNINGSJURIST TIL UDVIKLINGS- OG DRIFTSJURIST

Hanne Marie Motzfeldt m.fl.

450 kr. / 317 sider

2. udgave / Djøf Forlag

IMMATERIALRET

ophavsret – patentret – brugsmodelret

– designret – varemærkeret

Jens Schovsbo m.fl.

950 kr. / 861 sider

7. udgave / Djøf Forlag

INSOLVENSRET

Rekonstruktion 2022

Jens Paulsen

1857,50 kr. / 1000 sider

3. udgave / Karnov Group

INTERNETRETEN

Jan Trzaskowski m.fl.

895 kr. / 904 sider

4. udgave / Ex Tuto Publishing

JURIDISK TEORI, METODE OG VIDENSKAB

Jens Evald

350 kr. / 220 sider

3. udgave / Djøf Forlag

KØB

Dansk indenlandsk købsret

Joseph Lookofsky m.fl.

550 kr. / 329 sider

6. udgave / Djøf Forlag

LÆREBOG I ERSTATNINGSRET

Bo von Eyben m.fl.

750 kr. / 599 sider

10. udgave / Djøf Forlag

MASSEAFGØRELSE I FORVALTNINGSRETTLIGT PERSPEKTIV

Tredjepartsdata i skatteretten

Lars Skriver

895 kr. / 409 sider

Djøf Forlag

OMSTRUKTURERING

- skatteregler i praksis

Jane Karlskov Bille m.fl.

532,50 kr. / 193 sider

4. udgave / Karnov Group

PRODUKTANSVARSLOVEN med kommentarer

Jens Rostock-Jensen m.fl.

1100 kr. / 341 sider

2. udgave / Djøf Forlag

TOTALENTREPRISE

Almindelige betingelser for
totalentreprise i bygge- og
anlægsvirksomhed (ABT 18)

med kommentarer

Erik Hørlyck

1175 kr. / 509 sider

6. udgave / Djøf Forlag

TVANGSAUKTION OVER FAST EJENDOM OG ANDELSBOLIGER

Mikkel Johannsen m.fl.

900 kr. / 535 sider

4. udgave / Djøf Forlag

UDLEJERS ÆNDRINGSRET

Bitten Wissing Kjærgaard

450 kr. / 251 sider

Djøf Forlag

100 ÅR

Karnovs Lovsamling fylder 100 år, og du er inviteret med på skattejagt.

Hvordan deltager jeg?

 Udfyld krydsord

 Tag de første 4 bogstaver og dan det første, ud af 4, ord i skattejagten

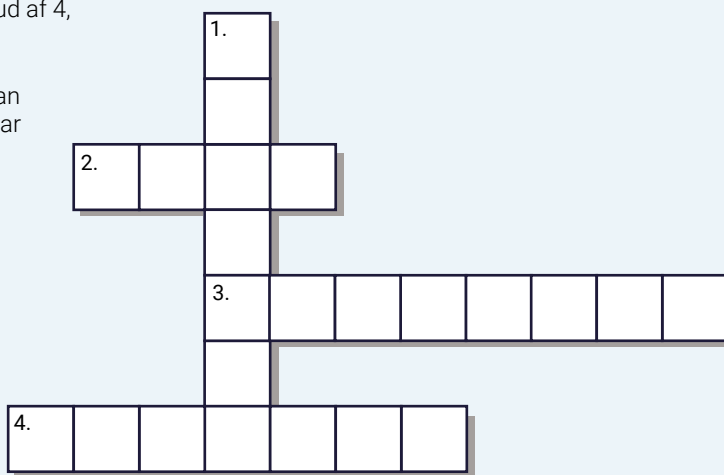
 Gem ordet og dan til sidst ét spørgsmål du kan svare på via: [Karnovgroup.dk/lovgivning100aar](https://karnovgroup.dk/lovgivning100aar) eller ved at benytte QR-koden herunder.

1. Danmarks syvende største by

2. Navnet på Danmarks nye dronning per 14/1 2024

3. Denne styreform blev afskaffet i Danmark i 1849

4. Lars Lykke Rasmussen var knyttet til dette parti, mens han var statsminister

Hold øje med næste udgave af Advokaten, hvor skattejagten's andet ord gemmer sig på Karnovs bagsideannonce.

P.S. Der er selvfølgelig præmier på spill!

KARNOV
GROUP

Skriv det første ord herunder og klip snippen af, så du kan samle alle 4 ord ét sted.

1) _ _ _ _ 2) _ _ _ _ _ _ _ _ 3) _ _ _ _ _ 4) _ _ _ _ _ _ _ _